

פנינו הצדיקים

לעדכונים, ברכות מזל טוב והודעות - שלחו ל: 054-8410475 | HB0548410475@gmail.com

מיטב השידורים
מגדולי הרבנים

ללא פרסומות.
ללא חדשות.
ללא פוליטיקה.

האזינו לשידור החי | 03-3782000 | באפליקציה | www.radio2000.co.il

במיל: 054-8410475, דוא"ל: HB0548410475@gmail.com

הגאון הרב גרשון שאול יום-טוב ליפמן הלר זצ"ל ה'תוספות יום-טוב: נולד בשנת ה'של"ט (1579) בוואלירשטיין ביערן. אביו נפטר לפי שנולד ועל כן גדל אצל סבו, ר' משה. בצעירותו למד אצל המהר"ל מפראג ונחשב מגדולי תלמידיו. עוד בילדותו ניכר כי לגדולות נועד. בנוסף לבקיאותו הרבה בש"ס ובפוסקים עסק גם בקבלה. בהיותו בן 18 בלבד התמנה לדיין בפראג, בבית דינו של רבו המהר"ל. בתפקיד זה כיהן כ-28 שנים. בשנת ה'שפ"ה (1625) החל לשמש כרב בניקלשבורג שבצ'כיה ולאחר שישה חודשים התמנה לכהן כאב"ד בווינה שב אוסטריה. בשנת ה'שפ"ז (1627) חזר לפראג והתמנה כרב העיר.

לרגל מלחמת שלושים שנה הטילה הממשלה מיסים כבדים על כל הקהילות. רבינו היה בראש הועד לקביעת המסים, שהגיעו לסכום של 40,000 טהאלר. שונאיו הלשינו עליו לפני הקיסר פרדינאנד כי הוא נושא פנים לעשירים ומעריכם פחות ממה שהם חייבים לשלם וגם טענו כי ספריו 'מעדני מלך' ו'לחם חמודות' - בשמות האלה פגע במלך. רבינו נאסר בשנת ה'שפ"ט (1629) ובית הדין גזר עליו גזר דין מוות, אולם לאחר תחינות ובקשות חנן אותו הקיסר ושחררו תמורת קנס נכבד ונאסר עליו למלא משרה רבנית בפראג. בשנת ה'שצ"א (1631) עבר לפולין וישב בלובלין, בריסק, נמירוב ובלודמיר. תבע לחזק את החרם והתקנה שתוקנה יובל שנים לפני כן, שלא לקנות את הרבנות בכסף. **שונאיו שוב הלשינו עליו לשלטונות, וגזרו עליו גירוש מלודמיר.** גם גזירה זו בוטלה בהשפעת יהודי המקום. בשנת ה'ת"ג (1643) התמנה לרבה של קרקוב שבפולין, ולאחר כמה שנים גם לראש הישיבה. נפטר ב-ו' אלול ה'תי"ד (1654). ציונו בעיר קרקוב שבפולין. חי כ-75 שנים.

אביו: הגאון ר' נתן. **סבו:** הגאון ר' משה. **מרבתי:** הגאונים ר' יהודה ליווא (המהר"ל מפראג), ר' שלמה אפרים מלונטשיץ (ה'כלי יקר'), ר' יעקב גינצבורג. **מילדיו:** הגאון ר' אברהם, מרת רייזל (נישאה לר' יעקב יוסף כהנא), מרת רבקה (נישאה לר' צבי הירש אייכנשטיין מפראג). **מספריו:** **יתוספות יום טוב** - על שישה סדרי משנה **ידרכי הוראה** - דרכי התנהגות בעת מחלוקת פוסקים **מגילת איבה** - תולדות חיי **מלבושי יו"ט** - השגות על ר' מרדכי יפה בעל הלבושים **מעדני מלך** - על הראש **יצורת הבית** - בניין ביהמ"ק השלישי **אוצרות יו"ט** - פירושים על סדר פרשיות התורה **יום טוב טעם** - הערות על פירוש ר' בחיי **יתורת האשם** - הערות על ספר תורת חטאת של הרמ"א **יקונטרס ימי משתה ותענית**.

רבינו כיהן כרבה של עיר פראג, וניהל את הקהילה הגדולה במישרים, והנהיג בה הנהגות טובות וסדרים ישרים, בענייני המיסים שהיטילה הממשלה. **כי עד כה היתה הנהגת ענייני המיסים מסורה בידי תקיפי הקהילה, אשר חלק מהם השתמשו בכח משרתם להטיל את נטל המיסים על המון העם, מבלי שיצטרכו עשירי הקהילה לשאת בעול הכבד לפי מצבם.** הדבר נגע ללב הרב, והוא נכנס בעובי הקורה, והעמיד את עצמו בראש השמאים, והעריך את חלוקת המיסים לפי רכושם ומעמדו של כל אחד מהקהילה. הדבר הזה עורר את חמתם של חלק מעשירי הקהילה, ובעיקר עשיר גדול אחד בשם **רפאל**, החל לחתור בכל כוחו להעביר את רבינו ממקומו. **רפאל היה חלפן חצר הקיסר, ולכן היו לו קשרים עם שרי המלוכה.**

שרים אלו היו חייבים לו כל אחד מהם סכומים גדולים של כסף, ואז פנה אליהם בהצעה, **שהוא מוכן לוותר על חלק מהסכום שחייבים לו, ובתמורה יעזרו לו לסלק את הרב מרבנות פראג.** לאחר מכן פיתה את אחד הדיינים ולמדן נוסף שהיו משונאי הרב, והם העתיקו וסילפו קטעים מספר 'מעדני מלך' שחיבר הרב, ורצו להוכיח בזה כי הרב הינו מסוכן ומזיק גדול למדינה. הדברים פעלו אצל המלכות, ורבי יום טוב נתפס והושב בבית-האסורים. המלכות התייחסה לדברים בחומרה רבה, והרב היה צפוי לעונש מוות, ולגירוש כל היהודים מעירו. אך ה' שומר ישראל הקדים רפואה למכה, ורבי שמואל, בנו של ר'

יום טוב ליפמן (אב"ד ור"מ פראג) נפטר ב-ו' אלול ה'תי"ד

יום טוב שחזר מהישיבה בעיר מיץ, ולא ידע ממה שאירע, וישב לנוח בגן העיר. לפתע שמע זעקות שבר "הצילו!" מפי אשת שגריר צרפת, היא נשאה בזרועותיה את תינוקה, ועליו שמיכה אדומה. והנה שור נגח בראותו שמיכה אדומה התחיל להשתולל ולרדוף אחריה, והיא בורחת וצווחת "הצילו!". רץ הבחור לעזרתה, והוציא את השמיכה האדומה, והשליך אותה לעבר השור. השור רמסה אותה, עד שעשאה לחתיכות דקות, ובזה הציל את אשת השגריר ותינוקה ממוות בטוח. כשהגיע לביתו, ונדע לו את אשר קרה לאביו, ביקר אותו בבית-האסורים, וסיפר לו אביו את כל מה שקרה בגלל המלשינים. מיד קם והלך לבית-השגריר הצרפתי. השגריר ורעייתו קיבלו אותו בכבוד גדול. סיפר הבחור את כל מה שאירע לאביו. כשמע זאת השגריר, הבטיח לו כי יעשה הכל כדי להציל את אביו. המלך הורה לשופטים לגזור משפט מוות על הרב. כשהשגריר שמע זאת, איים בשם מלכות צרפת כי לא תעמוד מנגד במשפט עוול כזה. נסוג המלך הרשע ממחשבתו הרעה והמיר את עונש המוות בעונש כספי כבד, עד שיצא נקי מנכסיו וגם הדיח אותו ממשרתו.

אך יד ה' נגעה במלשיניו, ומתו הם ובניהם בזה אחר זה, על אף שרבינו מחל להם בלב שלם. באותם ימים חלה גם העשיר רפאל שהיה ראש המלשינים, והיה מוטל על ערש דוי, רצה הרב ללכת לבקרו, אך חשש שמא רפאל יחשוב, כי הרב בא לשמוע לאידו. בעודו מסתפק, בא משרת העשיר, וביקש בשם אדונו שיבוא מהר לבקרו, כי יש לו דבר נחוץ מאוד. הלך אליו רבינו, ומצאו שוכב במיטתו ומתפתל מיסוריו. פנה החולה ואמר: "יודע אני שהתברר לכבודו, כי אני הייתי הרודף שלו וגרמתי לו כל הצרות, אך עם זאת, לא היתה כוונתי ח"ו להרע בממדים כאלה. ואני מבקש מחילה וסליחה, ומבקש מרבינו שיתפלל בעדי, חוס וחמול על נשמת, ותתפלל לפני הקב"ה שירפא אותי, כדי שאוכל לתקן את מעשי". והתפרץ בבכיות סוערות. ואכן רבינו נענה לו ואמר: "מוחל אני לך בלב שלם".

הרב יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל הידוע כאדמו"ר מסיגט - נולד בשנת ה'תקס"ח (1807) בעיר דרוהוביץ שבאוקראינה וגדל בבית סבו. בהיותו בן חמש-עשרה, העיד עליו סבו ר' משה שהוא גדול בנגלה ובנסתר. בשנת ה'תקצ"ג (1832) מונה כאב"ד סטרופקוב שבסלובקיה, ושימש בתפקיד זה עד שנת ה'תר"א (1840). ב-כ"ח בתמוז ה'תר"א מועד פטירת סבו ה"שמח משה" נקרא למלא את מקומו באוהלי, ומשם כיהן ברבנות בעיר גורליצה. בשנת ה'תרס"ז (1855) נבחר כאב"ד בעיר דרוהוביץ למלא את מקום אביו אולם בעניין זה נמשך המשא ומתן כשנתיים. בינתיים, בשנת ה'תרי"ח (1857) נפטר בסיגט פרנס הציבור, ר' שמואל זיינוויל כהנא ביקשו מרבינו להספידו. הספד זה השאיר רושם עז על ראשי הקהילה וביקשו להתמנות כרב ואב"ד בסיגט וחסידים רבים נסעו אליו. העמיד תלמידים רבנים מפורסמים. כ"כ התכתב רבות עם רבנים בענייני הלכה. שימש כאדמו"ר הראשון לחסידות סיגט במשך כ-25 שנים. בעל רוח-הקודש. נפטר בשבת קודש, ו' אלול ה'תרמ"ג (1883). חי כ-76 שנים. ציונו בסיגט שברומניה. ממשיך דרכו באדמ"ורות בנו, ר' חנניה יום טוב ליפא.

סבו: ר' משה טייטלבוים מאוהלי (ה'ישמח משה). **אביו:** ר' אלעזר ניסן (רבה של סיגט ודרוהוביץ). **אמו:** מרת רויזה בלומה (בת ר' אהרן רבה של חודרוב). **אשתו:** מרת רחל (בת ר' משה דוד אשכנזי - אב"ד טולצ'ובה). **מרבתי:** ר' משה טייטלבוים מאוהלי. **בניו:** ר' אברהם אהרן (רבה של קולבסוב), ר' חנניה יום טוב ליפא (מילא מקום אביו, אב"ד סיגט), ר' משה יוסף (אב"ד אוהלי), ר' אליהו בצלאל (אב"ד טעטש). **חתניו:** ר' ישראל יעקב טייטלבוים (אב"ד וואלובה), ר' ברוך הלברשטאם (גורליץ), ר' משה הורוויץ (רוזדוב). **מספריו:** • **יטב לב-** על התורה **ירב טוב-** על התורה • **יטב פנים-** על המועדים • **אבני צדק- שו"ת**

דממה השתררה באולם הישיבה. רק בכיו של אחד מבחורי הישיבה נשמע כשדמעות ניגרו על לחיו. חבריו ניסו להבין מה קרה. לפני זמן קצר הם היו באווירה הנעימה של חנוכה, לאחר הדלקת הנרות ושירת במזמורים. משסיימו את תפילתם החליטו להשתעשע במשחק קלפים. לפתע נכנס לאולם רבינו. הוא קרא לאותו בחור הצידה, **לחש כמה מילים, ופתאום פרץ הבחור בבכי מר.**

החברים ניסו להבין מה אמר הרבי, אך הוא שמר את סודו שנים רבות. בערב מלחמת-העולם השניה סיפר באוזני אחד מרבתי: בישיבה שבה למד הייתה קרן צדקה ששימשה לקניית בגדים לבחורים עניים. בכל ערב ר"ה הבחורים היו הולכים לבתי בעלי הבתים ומתרימים לטובת הקרן. גם מיועדינו קיבל רשימת כתובות ויצא לדרכו. במשך כל היום כיתת את רגליו, התרים לפי הרשימה. הם תרמו בעין יפה. ההצלחה דרבנה אותו להמשיך. הוא סיים את מלאכת ההתרמה סמוך לחג ממש. הוא לא הספיק לאכול והרעב הציק לו מאוד. הנוהג בישיבה היה כי הבחורים אוכלים אצל בעלי בתים קבועים. מיועדינו היה רגיל לאכול בבית הגביר ר' קלמן, שהחזיק בית כנסת משלו. הבחור הלך לאותו בית כנסת והמתין לתחילת התפילה. כשהתיישב שם הוא הניח את ראשו על השולחן... ונרדם.

בשנת חלם, ובו מצא את עצמו ניצב לפני ביה"ד של מעלה. כל חייו עוברים לפניו. חבילות של מעשים טובים מנסים להכריע את הכף, אך המצב מר. מלאכי החבלה מוסיפים להביא עוד משלהם. באימה ורעד הוא ממתינ להכרעה. והנה ביה"ד פוסק כי באותה שנה יחזיר את נשמתו ליוצרו! בחלומה הרגיש את הפחד האימה הבושה והחרטה. לפתע התייצב לצידו רבו הקדוש, ה"יטב לב". הוא אמר לביה"ד: "הלוא צעיר הוא, ומה הספיק לעשות בחייו? אנא השאירוהו בחיים, ואני אהיה **ערב עליו ואחראי לו**". בעודו אומר את הדברים תפס את הבחור ומשך אותו אליו. נעשה רעש בשמים. דבריו של הרב התקבלו וכרוז יצא כי יזכה לאריכות ימים.

באותו רגע התעורר הבחור בבעתה, נרגש ומותש מהחלום הנורא. הוא הרים את ראשו וראה כי ביה"כ ריק לגמרי. התברר כי תפילת ליל ר"ה הסתיימה כבר והוא לא הרגיש בתחילתה ובסיומה. הוא התפלל ביחידות, בלב שבור על שהחמיץ את התפילה בציבור. כשסיים, הלך לבית הגביר ר' קלמן. למרבה אכזבתו התברר לו כי הסעודה הסתיימה. "בוודאי הלך בעל-הבית עם אורחיו אל בית-מדרשו של הרבי", הרהר. הלך הבחור לביה"מ"ד, ומצא את הרבי בעיצומה של עריכת ה'שולחן'. הוא נעמד בקצה השולחן ותהה מהיכן ישיג עכשיו יין לקידוש וחלות לסעודת החג. פתאום הרבי פנה לשמש והורה לו למלא גביע יין ולהביא שתי חלות, ולמסור לבחור בקצה השולחן. ברגע זה היה ברור לו כי הרבי יודע על החלום וכל מה שעבר עליו. הוא קידש על היין ואכל את סעודת החג. הגיעו עשרת ימי תשובה. כמנהג חסידים עבר לפני הרבי ומסר 'קוויטל' ובו ביקש את ברכת השנה החדשה. הוא ציפה שהרבי יאמר דבר מה הקשור בחלום המסעיר. לאכזבתו, הרבי לא אמר מאומה. הוא הרהר: "אולי החלום אין בו ממש? אולי הרבי שלח לו יין וחלות משום שהבחין כי בא מאוחר והוא רעב?", המחשבה התחזקה בליבו. כשבאו הימים שלפני חג-הסוכות החליט 'לנסות' את הרבי שוב. הוא עשה מאמצים להימנות עם הבחורים הבונים את סוכת הרבי. "אם החלום אמיתי, ודאי אזכה להתייחסות מהרבי בשעות בהן אעסוק בבניית הסוכה, בנוכחותו". אבל גם עכשיו לא זכה לשום תגובה. הרבי דיבר רק בדברים הקשורים לבניית הסוכה. "החלום אינו אמת. אוכל להיות רגוע יותר כשאין מידת הדין מעלי", חשב. חלפו החגים. אם בתחילה חשב להתחזק בעבודת ה' ובתכליתו האמיתית. הרי עכשיו שהוא רואה כי אין ממש בחלום, אין צורך במיוחד להשתפר במעשיו, כך סבר עד שהגיעו ימי החנוכה. היה זה באותו ערב בו ישב עם חבריו ושיחק קלפים. באותו רגע נכנס הרבי, קרא לבחור ולחש באוזנו: "**וכי לשם כך קיבלתי עליי את האחריות עליך?** התחייבתי לשמור עליך שתלמד ולא תבטל את זמנך. ואתה מבלה בהבלים!?" - "עתה תוכלו להבין מדוע פרצתי בבכי מר באותו ליל חנוכה", סיים את סיפורו.

הגאון הרב יחזקאל סרנא זצ"ל המכונה ר' חזקל - נולד ב-כ"ח שבט ה'תר"נ (1890) בהורדוק שבפלך מינסק, רוסיה. עד גיל אחת-עשרה שנים למד בבית ובת"ת בהורדוק. לאחר מכן נשלח לישיבת 'אור החיים' בסלבודקה. אחרי שנה עבר לישיבה של הרב זלמן סנדר כהנא שפירא במאלטש. בהמשך למד בישיבת 'כנסת בית יצחק' בסלובודקה.

בהמשך עבר לישיבת טלז. בשנת ה'תרס"ו (1906) הישיבה נסגרה זמנית והוא חזר לישיבה במאלטש. כעבור שנה שב לסלובודקה והצטרף לישיבת 'כנסת ישראל'. שם למד עד שנת ה'תרע"ד (1914). בעקבות מלחמת העולם הראשונה גלה עם שאר תלמידי הישיבה למינסק. רבינו השתמש בתעודה מזויפת כדי למנוע את גיוסו לצבא הרוסי. הוא נתפס ונכלא. הוא הצליח להימלט וברח לעיר סמילוביץ.

בשנת ה'תרע"ז (1917) חזר לישיבת סלובודקה. בשנת ה'תרפ"ד (1924) בעקבות הצו שמחייב את גיוס תלמידי הישיבה העבירו את הישיבה לחברון. בעקבות מאורעות ה'תרפ"ט (1929) העבירו את הישיבה לשכונת גאולה בירושלים, כאשר רבינו משמש כראש הישיבה בפועל. לאחר פטירת הרב אפשטיין בשנת ה'תרצ"ד (1934) התמנה למלא את מקומו כראש הישיבה. החל משנת ה'תשי"ד (1954) שימש כחבר במועצת גדולי התורה. נפטר ב-ו' אלול ה'תשכ"ט (1969). חי כ-79 שנים. ציונו בהר-הזיתים בירושלים.

סבא (מצד אביו): ר' שרגא פייבל (שימש כרב העיריה). **אביו:** ר' יעקב חיים (שימש כשוחט וכדרשן). **אימו:** מרת איידל (בת למשפחת חסידי גור). **אשתו:** מרת פעשא מרים (בת ר' משה מרדכי אפשטיין). **מרביתיו: הגאונים** - אביו, ר' יעקב חיים, ר' נתן צבי פינקל (הסבא מסלובודקה), ר' זלמן סנדר כהנא שפירא, ר' חיים רבינוביץ, ר' שמעון יהודה שקופ. **בנו:** ר' חיים. **חתנו:** ר' אברהם פרבשטיין. **מספריו: ידליות יחזקאל** - מאמרי מוסר (חמישה חלקים), על התורה ונביאים **בית יחזקאל** - על הש"ס והרמב"ם **עיונים לספר מסילת ישרים**.

בספר 'עלינו לשבח' הובא סיפור מופלא, שמלמד כיצד יש להתחשב ברגשות הזולת. גם כאשר אנחנו מבקשים להעניק לזולתנו דבר-מה, עלינו לעשות זאת בתבונה ובתחבולה כדי שלא ירגיש שמדובר בצדקה אלא לכבדו ולגדלו: יהודי תלמיד חכם בשם רבי אהרון יונה פיונטק גר בפתח-תקווה.

ת"ח זה היה בקי בש"ס. כאשר הגיע לגיל מבוגר, קבע את דירתו בירושלים ובא להתפלל בישיבת חברון. אברכי הישיבה ראו שבידו של ר' אהרון יונה אין פרוטה לפרוטה **ומצבו היה דחוק, עד שלא היה לו די למחייתו**. הם באו אל הנהלת הישיבה בהצעה מקורית.

בישיבת חברון היה נהוג לומר 'קדיש דרבנן' לעילוי נשמת הנדיבים שתרמו מכספם לישיבה. **אחד מבעלי הבתים שהתפלל בישיבה, שהיה במקצועו פחח, אמר את הקדיש ואף קיבל על כך משכורת מהישיבה בסך שתי לירות וחצי**. בדיוק באותה תקופה הפחח נפטר. המשרה לאמירת הקדיש התפנתה. האברכים ניגשו לראש-הישיבה, הגאון ר' יחזקאל סרנא זצ"ל, והציעו להעביר את המשרה לרבי אהרון יונה, כדי שיהיה לו במה לכלכל את עצמו ולא יזדקק למתנת בשר ודם.

בעוד שכולם היו בטוחים שר' יחזקאל יסכים לקבל את ההצעה לאלתר, הם הופתעו לשמוע שהוא מתנגד לכך. ראש-הישיבה הסביר את סיורבו: "הרי הנדיבים שתורמים מכספם לישיבה, מתכוונים בעצם שלאחר פטירתם אני אומר עליהם את הקדיש, ולא אף אחד אחר. אם כן, אני מעוניין לבטל את העסקה שעשינו בעבר, שאנשים אחרים אמרו את הקדיש, אלא אני-עצמי אומר את הקדיש מדי יום ביומו".

כך היה. ראש-הישיבה התחיל לומר את הקדיש דרבנן יום אחרי יום. שבוע חולף ועוד שבוע. בני הישיבה היו בטוחים שהעניין הפך לדבר קבוע. אחרי שלושים ימים מאז שהרב התחיל לומר את הקדיש, ראש-הישיבה ניגש אל האברכים שהציעו לו בהתחלה להעביר את 'המשרה' לר' אהרון יונה, ואמר להם: "אומנם הנדיבים רוצים שראש-הישיבה יאמר את הקדיש בעצמו, אבל יש לי פתרון לכך. אני אמנה את ר' אהרון יונה לראש-ישיבה לעניין הקדיש".

פקחות רבה היתה נעוצה במעשה זה של ראש-ישיבת חברון, שנקט בתחבולה מתוחכמת ביותר. כיצד להעניק לתלמיד-חכם ההוא את המשרה של אמירת קדיש- בלא שיעלה בדעתו שיש כאן עניין של צדקה, אלא אדרבה- לכבדו ולגדלו, **בכך שנותן לו תפקיד מכובד, ולא משרה שגם 'פחח' התאים לה**.

הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, תלמיד רבינו, סיפר על רבו הגאון רבי יחזקאל סרנא- פעם אחת רבינו היה חלש ותשוש ולא עלה להיכל הישיבה לתפילת ערבית של ליל שבת אלא התפלל בבית. לקראת סיום התפילה בישיבה אצר כוח ועלה להיכל. לשאלת הנוכחים מה ראה על ככה שהתפלל בבית מרוב חולשה, ואילו אחר כך התאמץ בשארית כוחותיו לעלות לישיבה. הרב השיב: "לגבי מצוות תפילה נחלקו בה אם היא מן התורה או מדרבנן, ואילו להגיד 'שבת שלום' לתלמידים היא מצוות עשה מן התורה". (דרכי החיים ח"ב)

מסופר על רבינו, שעם כל גאונותו וצדקתו דעתו היתה מעורבת עם הבריות. כשהיה רואה אדם עובר בדרך, כשהוא עצוב, היה מכוון את מקלו לכיוון האיש ואומר לו: "אתה מזיק ברשות הרבים, כי כך היא דרך העולם כשרואים אדם עצוב, נעשה רע בלב. לעומת זאת עובדה היא שכאשר נתקלים באדם שמח, אז כל מי שרואה אותו, נכנסת בו שמחה". (מעובד מתוך 'לבוש יוסף')

האדמו"ר הרב צדוק הכהן רבינוביץ' רבינשטיין מלובלין זצ"ל- נולד ב-כ"ג שבט ה'תקפ"ג (1823) בעיר קריזבורג. נקרא ע"ש זקנו (אבי אימו) ר' צדוק הלוי הורביץ מיאנוב (צאצא של השל"ה הקדוש). בגיל שנתיים כבר התפלל את כל התפילות לבד מתוך סידור לפני שאכל. כשהיה בן שלוש וחצי כבר למד גמרא ותוספות. העניות ששררה בביתם לא מנעה ממנו ללמוד בהתמדה גדולה. בלילה, כשלא היה לו נר, יצא ולמד לאור הלבנה. התייתם מאביו בגיל שש, וגדל בבית דודו, אחי-אביו, ר' יוסף. **כשהיה בן שמונה שנים סיים לראשונה את הש"ס ונודע כעילוי מקריניק**. כשהגיע לגיל בר-מצווה כבר נודע כת"ח עצום ובקי מאוד בש"ס, פוסקים, הלכה ואגדה. מן האדמו"ר ר' ישכר דוב מבעלזא זיע"א הגדיר את רבינו 'הגאון בחסידות'.

לאחר נישואיו אנשים צרי עין העלילו על אשתו. רבינו בתמימותו האמין לדברים ורצה להתגרש ממנה. אשתו בהתחלה סירבה וטענה שלא היו דברים מעולם. לאחר שראתה כי הוא מנסה להשיג היתר מאה רבנים כדי שיוכל להתחתן עם אישה שניה- הסכימה להתגרש. כדי להשיג חתימות הוא נפגש עם האדמו"ר ר' מרדכי טברסקי מצ'רנוביל, שהתרה ברבינו ואמר, שהוא מסכים לחתום, אך שידע כי בעקבות זאת - לא יפקד בילדים. רבינו התעקש ור' מרדכי חתם. לרבינו אכן לא היו ילדים. בהתחלה התנגד לחסידות. בהמשך התקרב לאדמו"ר מאיזביצה ראדזין, ר' מרדכי יוסף ליינר.

רבינו קיבל הצעות רבות לשמש ברבנות (ביניהן גם הצעה לשמש כרבה של לובלין) אולם הוא סירב לכולם. בשנת ה'תרמ"ח (1888) לאחר פטירת ר' יהודה לייב איגר (רבה של חסידי לובלין), רבינו הסכים למלא את מקומו כאדמו"ר. רוב חייו היו חיי עוני והוא התפרנס בדוחק רב מחנות קטנה של בגדים משומשים שאשתו ניהלה. גם לאחר שקיבל על עצמו את הרבנות והתחל לקבל משכורת מהקהילה, סירב להשתמש בכסף לטובתו. רבינו השקיע את כל כספו בקניית ספרים כדי להקים ספריה תורנית עיונית גדולה בביתו. רבים פנו אליו ונושעו. ענוותן מופלא. מדי יום ביומו לא היה טועם כלום עד שהיה מסיים מסכת בתלמוד הבבלי ועושה סעודת מצווה לכבוד ה'סיום'. נפטר ב-ט' אלול ה'תר"ס (1900). חי כ-77 שנים.

סבא (מצד האב): ר' אשר (רבה של קריניק ומחשובי הרבנים בליטא). **אביו:** ר' יעקב (רב קהילת קריזבורג). **אימו:** מרת יוטא. **מרבתי:** הגאונים- דודו, ר' יוסף (רבה של קריניק ומח"ס 'כפות זהב'), ר' מרדכי יוסף ליינר (האדמו"ר מאיזביצה ראדזין. מח"ס 'מי השילוח'), ר' יהודה לייב איגר (האדמו"ר מלובלין). **נשותיו:** בת ר' שמואל הירש הכהן מוולאדווקה (זיווג ראשון), מרת חנה דבורה בת ר' ישראל יעקב מטשעחיו (זיווג שני), בת ר' פינחס משפרוב משטקשין (זיווג שלישי). **מספריו:** **יפרי צדיק-** על התורה והמועדים. **אוצר המלך** יאור זרוע לצדיק. **ידברי סופרים** ידובר צדק. **יספר הזכרונות** יישראל קדושים. **ילבושי צדקה-** על ספרי בעל הלבושים. **ימשיב צדק** ימחשבות חרוץ. **יפוקד עקרים** יצדקת הצדיק. **יקומץ המנחה** ירסיסי לילה- דברי תורה שהתגלו לו בחלום. **שיחת מלאכי השרת עם קונטרס שיחת שדים** יתפארת צבי- על שו"ע ו"ד יתקנת השבין. **אוצר המחשבה** יתורת הגאולה יתבל בצדק.

○ יפר הרה"ג רבי משה אב"ד טשימלוב, בן גיסו של רבינו שגדל על ברכיו מגיל חצי שנה: "זכיתי לשמוע מפי רבינו ביחידות, שבהיותו פעוט בן שנה אחת! כבר ידע לדבר, ומאז בירך תמיד ברכת 'שהכל' בעת שינק. בגיל שנתיים, כבר התפלל כל התפילות לבדו מתוך הסידור טרם אכילתו, ובמלאות לו שלוש שנים ומחצה, למד כבר גמרא ותוספות".

בהיותו אברך הגיע באחת הפעמים לגאון ר' יעקב אורינשטיין (מח"ס 'ישועות יעקב'). שאל הגאון ר' יעקב: "אברך, אומרים עליך, שבקי אתה בש"ס". ענה רבינו: "ומה אם בקי אני רק בחצי ש"ס?". שאל ר' יעקב: "באיזה חצי?". "באיזה חצי שתחפצו". מהתשובה הזאת נדהם הרב והתחיל לדבר איתו בעניינים רבים שבש"ס, ונוכח לראות, כי האברך לא התפאר חלילה בשקר. וכי באמת בקי הוא בכל הש"ס והתפלא מאוד לראות לפניו, אברך צעיר. בקי ומופלג.

באחד ממסעיו, בשנת ה'תר"ד, בהיותו כבן 21 שנים בלבד, הגיע רבינו לבעלזא שם פקד את היכלו ובית מדרשו של כ"ק מרן רבי שלום רוקח מבעלזא זי"ע. כשנכנס לבית המדרש בבעלזא, פגש שם את החסידים העוסקים בעבודת ה'. ניגש רבינו אל אחד מהם, והתעניין באיזו מסכת לומד, ובאיזה עניין הוא עוסק. כך עבר מאחד לאחד, כשהוא שואל אותם אודות המסכת והעניין בו הם עוסקים. עם גמר ביורו, פסע למשך דקות אחדות בבית המדרש, והחל לחבר ולשלב לחטיבה אחת את כל המסכתות והעניינים, שלמדו ועשה מהם מטעמים, פלפול עמוק וחרף שהפליא את כל הלומדים מסביבו.

אחיינו של רבינו (בן אחות הרבנית), שהיה גר בארץ הקודש עברו עליו שלוש עשרה שנים מחתונתו ועדיין לא נולדו לו בנים. עם נישואי דודתו הרבנית לרבינו, כתב מכתב לרבינו מלובלין בבקשה שיעתיר עליו, שיוושע בזרע של קיימא. לאחר זמן קיבל מכתב מרבינו, בו הודיעו, שקיים את מבוקשו והתפלל עליו. וכן הוסיף, כי מכתבו זה הוא כותב אליו מיד אחר התפילה, ומבטיח לו בעז"ה, שיפקד בזרע של קיימא בזו השנה. וכן היה, שבזו השנה נולדה לו בת, וזכה גם אחר כך לבנים זכרים, לימים הגיע האחיין לביקור מיוחד בהיכלו של רבינו בלובלין, וגם אז זכה לראות עניינים גדולים ונשגבים אצל רבינו.

החזון אי"ש זיע"א לווה פעם לתקופה את ספרי ר' צדוק וכאשר החזיר אותם אמר: "ידעתי שהיו אצל החסידים גדולים. אבל עד כדי כך- לא ידעתי".

האדמו"ר הרב אהרן מנחם מנדל גוטרמן זצ"ל - נולד ב-י"ח אלול ה'תר"כ (1860). ביום הברית סבו בחר את שמו ונקרא מנחם מנדל על שם השרף מקאצק. עוד בצעירותו נודע לעילוי. בצעירותו למד אצל סבו. כשגדל לא רצה להנות מכתרה של תורה ועל כן התפרנס ממסחר. לאחר פטירת אביו החל לכהן כאדמו"ר. נסע אצל גדולי הדור. עמד בראש קופת רבי מאיר בעל הנס כולל פולין ורשה. כאשר החל לשמש כרבה של העיר נאשעלסק, דאג ראשית לשמירת השבת. אסר להכניס לביה"כ מי שמסתפר במספרות יהודים מחללי שבת. עם הישמע איסור זה, קיבלו על עצמם חלק מבעלי המספרות לשמור על קדושת יום השבת ובתוך שבוע ימים כל בעלי המספרות ברחבי העיר סגרו את המספרה ביום השבת.

בשנת ה'תרע"ב (1911) הקים ישיבה בראדזימין ומסר שם שיעורים מעת לעת. עסק בטובות הכלל בעת צרה לישראל מפאת גזירת מלכות. פיזר ממונו למלכות והשתדל בכל עוז ותעצומות לבוא לפני שר הפלך ולבקש על עמו ועל מולדתו. הכניס את עצמו כמה פעמים בסכנה נוראה ובפרט בעת הזעם המלחמה העולמית מסר את נפשו כדי להציל את אחינו ישראל מכמה פורעניות. וב"ה על ידי חריצותו ופעולתו ועבודתו בהשתדלות לפני השרים בצירוף תפילותיו המזוככים וטהורים הציל רבים מישראל. בשנת ה'תרפ"ט (1929) הגיע לארץ ישראל ותרם כסף להקמת המחיצה בכותל המערבי.

פיזר מכספו לאביונים. רבים פנו אליו ונושעו. הירבה בתעניות. נהג לישון לאחר חצות שעתיים ועד שלוש ובבוקר קם קודם זמן קריאת שמע וביום קודם תפילת מנחה נהג לישון עוד כחצי שעה. מתחילת ימי הסליחות ועד אחר יוה"כ לא ישן על המיטה ורק ישב על הספסל והתנמנם מעט. אולם בימי זקנתו שלא היה בו כח, ישן מעט מן המעט על המיטה. נפטר ב-ט' אלול ה'תרצ"ד (1934). חי כ-74 שנים. ציונו בבית הקברות בוורשה. על קברו הוקם אוהל בו קבור סבו. מאחר ולא היו לו ילדים, לאחר פטירתו עברו חסידיו לבני גיסו, ר' יעקב אריה מורגנשטרן מראדזימין הי"ד ורבי אברהם פנחס מורגנשטרן משדליץ הי"ד. שניהם נספו בשואה.

סבא (מצד אביו): האדמו"ר ר' יעקב אריה מראדזימין. **אבא:** האדמו"ר ר' שלמה יהושע דוד מראדזימין. **מרבתינו:** סבו, האדמו"ר ר' יעקב אריה, האדמו"ר ר' אברהם בורנשטיין מסוכצ'וב (ה'אבני נזר'), והאדמו"ר ר' שלמה זלמן שניאורסון מקאפוטס (מח"ס 'מגן אבות'). **מתלמידיו:** ר' אברהם נייערמאן (אב"ד העניקאו מח"ס 'משיב נפש'). **נשותיו:** בת האדמו"ר ר' יצחק יעקב רבינוביץ מביאלה (זיווג ראשון), בת האדמו"ר ר' יעקב משה ספרין מקומרנא. **מספריו:** **חינוך הבנים יצמח מנחם** - על הגדה של פסח **יעלים לתרופה** - על דף אחד במסכת ביצה **יתועפות ראם** - קורות חייו של רבינו.

כשרבינו היה בן שלוש הלך ללמוד בפעם הראשונה למלמד. הלה התפעל מאוד ואמר שלא ראה מעולם דבר כזה. כי בפעם אחד שאמר לפניו את ה-א"ב לא הצטרך עוד לחזור איתו כי כבר זכר את האותיות ומדי יום הצטיין בלימודו מאוד ובכמה שבועות אחדים כבר החזיקו אותו לעילוי.

פעם אחת איש שהתגורר בכפר בא הגיע לרבינו וסיפר איך שהוא גר שם כעשרים שנה והיתה לו פרנסה בריווח. לאחרונה, הגיע לשם כומר מארץ רוסיה ודרש מכל אנשי הקהילה לעשות חרם ולא לקנות אצלו ואכן האנשים פחדו מהכומר ולא קנו ממנו וכך קיפח את פרנסתו. האיש בכה הרבה לפני רבינו. האדמו"ר חשב שעה ולאחר מכן אמר: "תיסע לביתך ותחקור אצל מקורבי הכומר מה שמו ושם אמו ותכתוב זאת על נייר ותביא אלי". האיש נסע לביתו ורק לאחר כ-50 שבועות נודע לו שמו ושם אמו. בערב שבת-קודש הגיע לרבינו. הצדיק אמר לו לבוא לאחר הטבילה במקווה לפני כניסת השבת וכן שידליק נרות קודם השבת. כשחזר רבינו מהמקווה, האיש נכנס ונתן לו את הנייר שכתוב בו שם הכומר ושם אמו. רבינו לקח, קרא את השם ולאחר שרף את הנייר בנרות ואמר: "כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) ופטר אותו לשלום. לאחר השבת האיש נסע לביתו ונודע לו שהכומר בעש"ק לעת ערב מת מיתה חטופה. הוא בדק באיזה שעה והסתבר שהיה זה ברגע שרבינו שרף את הנייר.

באחד הימים נכנס אליו אדם מווארשא והזכיר את אשתו שמוטלת על ערש דוי והרופאים אומרים לעשות ניתוח. רבינו אמר לו: "אמור לרופאים בשמי שיתנו סמים המרפאים ולא ינתחו". האיש נסע לביתו ואמר לרופאים את דברי רבינו ושמעו לדבריו. כעבור מספר שבועות המחלה התגברה והיה לה צער ויסורים רבים. הרופאים קראו לבעל ואמרו כי אם במשך שבועיים הבאים לא יעשו ניתוח- אשתו תמות בודאי. האיש נסע לראדזימין וסיפר לרבינו את דברי הרופאים. רבינו העמיק במחשבות ואח"כ פנה לאיש ואמר לו: "הרופאים מודים שעד יום אחד פחות משני שבועות יכולה עדיין לחיות. תאמר להם בשמי שיתעכבו עד אז". האיש האמין מאוד ברבינו ונסע לביתו ועשה כפקודת רבינו. כאשר הגיע היום הזה, לא ידע האיש אם צריך להמתין עד סוף היום או שתיכף בתחילת היום הזה יבקש לעשות את הניתוח. הוא קרא לרופאים והם אמרו לו: "אם בתוך שמונה עשרה שעות לא יעשו את הניתוח- האישה לא תחיה".

שוב האיש נסע לרבינו. האדמו"ר אמר לו: "אם כן, הם מודים שיכולה לחיות עוד י"ח שעות. על כן ביקשתי מהם שימתינו ויתעכבו עוד שתיים-עשרה שעות" וכך עשה. כשהגיע הזמן, קרא האיש לצוות הרופאים שיעשו את הניתוח. כשבאו לשם, בדקו וחקרו אחר מחלתה לדעת באיזה אופן יהיה הניתוח. הם אמרו כי נוכחו רק עתה לדעת שטעו, ואם היו עושים את הניתוח, האישה היתה מתה בוודאי ועכשיו יש סיכוי גדול שתתרפא. הרופאים אמרו: "תדע כי זאת פעל לך רבך מראדזימין". (הסיפורים מעובדים מתוך 'יתועפות ראם')

הרב פינחס שפירא מקוריץ זצ"ל: נולד בשנת ה'תפ"ו (1726) בשקלוב, התיישב במירופולי התוודע לבעל-שם טוב הקדוש, בהמשך עקר לקוריץ ולאחר מכן במשך 20 שנים שהה באוסטרה. כינויו היה '**המלמד השחור**' בשל עבודתו כמלמד. גאון אדיר. חוכמתו נודעה בכל רחבי העולם היהודי. חולים ממקומות רחוקים היו מגיעים אליו לקבל מזור למחלתם. חוכמתו של רבינו נודעה ברחבי העולם היהודי. גדולים וטובים באו להציע לפניו את ספיקותיהם בתורה ובאמונה. חולים ממקומות רחוקים היו מגיעים אליו לקבל מזור למחלתם. למרות זאת, נהג בשיא הענווה. הוא לא העלה בדעתו לבנות לעצמו 'בית מדרש' ולהקיף עצמו בקהל חסידים. בכל אדם, ולו הפשוט ביותר, ראה מעלות מיוחדות. ענוותן. איש אמת. 13 שנים היה מתייגע ר' פינחס להתלמד שלא לשקר, ושוב התייגע 13 שנים אחרות להיות דובר אמת. נפטר ב-י' אלול ה'תקנ"א (1791) בשיטובקה בדרכו לארץ ישראל. חי כ-65 שנים.

סבא: ר' נתן נטע בעל 'מגלה עמוקות' (מצד אביו). **אביו:** ר' אברהם אבא. **רבו:** הגאון ר' דב בער (המגיד ממזריש). **מתלמידיו:** הגאונים ר' יעקב שמשון, ר' אריה ליב (סבא משיפולי), ר' רפאל מברשד, ר' זאב מבאלטה ור' זאב מז'טומיר. **בניו:** ר' אליהו, ר' יהודה מאיר, ר' יחזקאל, ר' יעקב שמעון ור' משה.

כל תושבי קוריץ הכירוהו היטב. מרבית תושבי העיר אף לא הכירוהו בשמו. '**הכנר העיוור**' - היה כינויו בפי כל. בכל חתונה, הכנסת-ספר תורה או אירוע גדול אחר, היה שמור לו מקום מכובד. על-אף גילו המתקדם עדיין היטיבו אצבעותיו העדינות לפרוט על המיתרים במהירות ובקלילות ולהפיק צלילים שהרעידו לבבות.

יראתו של 'הכנר העיוור' קדמה לחכמתו. היה מדקדק בקלה כבחמורה. מעולם לא נתפס מדבר רכילות, לשון-הרע או אפילו סתם דברים בטלים. כשלא ניגן היה מתפלל, מקשיב לשיעור תורה או עוסק בדבר מצווה. לא רק נגינתו הקסימה את הבריות, גם דמותו סחפה עמה בכל פעם מחדש את קהל החוגגים. כשיניג ניגון שמח, הייתה השמחה ממלאה את כל ישותו, ורגליו התרוננו עם הצלילים. כשהשמיע נעימה של רטט ודבקות, הייתה נפשו משתפכת עם הנגינה, ודמעות גלשו מבין ריסיו עיניו העצומות. מרבית תושבי קוריץ סברו כי עיוור הכנר מלידתו. רק הזקנים שבחבורה זכרו במעומעם את דבר האסון שפקדו לפני שנים רבות. "יום אחד", כך סיפרו, "לקה בשתי עיניו ואיבד את מאורן".

חלפו השנים. יום אחד חלה 'הכנר העיוור' ונפל למשכב. בערב נפוצה בעיר השמועה, כי הצדיק הנודע רבי פינחס שפירא הלך לבקר את הכנר בביתו. הדבר היה לפלא משום שהצדיק מקוריץ לא היה רגיל לערוך ביקורים כאלה. אומנם היה פעיל מאוד בתמיכה ובהגשת סעד לחולים ולנזקקים, היה מגייס כספים רבים למטרות אלו ודאג דאגה יתרה למילוי כל צורכיהם, אבל ללכת בפועל לבקר את החולים, לא נהג. היו שטענו כי הצדיק מקוריץ, שנודע באהבתו את האמת, חדל לבקר חולים בבתייהם, משום שהתקשה לשאת את העמדת הפנים של החולים בבואו לבקדם. הללו היו מגבירים את אנחותיהם ומעוותים את פניהם, יותר מכפי שסבלו באמת. הם עשו זאת כדי לעורר את רחמיו, כדי שיעתיר עליהם בתפילה, אבל הוא התקשה לשאת זאת.

תלמידיו של הצדיק היו אפוא סקרנים מאוד לדעת, מדוע שינה הפעם מהרגלו. הם ציפו לשעת-כושר והעלו לפניו את תהייתם. שביב של חיוך עלה על שפתיו. "יודעים אתם כי שונא אני את השקר שנאת-מוות", אמר להם, ותלמידיו נהנו בראשם. "ובכן, יש שקר ויש שקר". סתם ולא פירש. התאכזבו התלמידים. הם ניסו את כוחם בשאלות, אבל הצדיק לא היה מוכן להרחיב בדבר. "עוד חזון למועד", הפטיר ובכך חתם את הדיבור בעניין. חלפו כמה חודשים. בריאותו של 'הכנר העיוור' הידרדרה. יום אחד הוזעקו אנשי החברה-קדישא למיטתו. כעבור שעה קלה פשטה הידיעה המעציבה על מות הכנר. ואולם ידיעה זו נקשרה בשמועה נוספת, שעד מהרה הייתה לשיחת הכל. השמועה התבססה על עדותם של אנשי החברה-קדישא, כולם אנשי-מעלה נאמנים ומקובלים, שתיארו את רגעי האחרונים של הכנר בעולם הזה:

עם כניסתם לחדר החולה השתרר במקום שקט, שהופר בקולות נשימתו הכבדה של הכנר. "כולם כאן?", שאל הכנר בקול חלש, ונענה בחיוב. לפתע אירע הדבר. '**הכנר העיוור**' פקח את עיניו. האור בחדר סנורו והוא שב ועצם את העיניים. לאחר כמה ניסיונות, הצליח להחזיקן פקוחות. הוא הצל עליהן בכפות ידיו והחל מביט בסובבים אותו. לאחר מכן סקר את החדר כולו ואף ניסה להביט אל המראות הנשקפים מבעד לחלון. חיוך דק התפשט על פניו. "מבט אחרון בעולמו של הקב"ה", אמר בשפה רפה. לאחר מכן הניח יד ימין על עיניו וקרא עם אנשי החברה-קדישא ההמונים "שמע ישראל", ואמר את הוידוי. בסופו, בקעה כעין חריקה מגרונם והוא השיב את נשמתו ליוצרה. תושבי קוריץ לא ידעו כיצד לעכל את הסיפור המדהים.

מי שפתר את החידה היה הצדיק רבי פינחס מקוריץ בעצמו: "הכנר העיוור, הכנר העיוור", מלמל בחיוך. "לא מיניה ולא מקצתיה. בריא ושלם היה האיש בשתי עיניו. בצעירותו התגלה כשישון מוזיקלי מיוחד במינו, ורבים ניבאו לו גדולות. הוא הוזמן לנגן על בימות חשובות, ובכל מקום קצר תשואות רמות. במרוצת הזמן חש הכנר, כי אין הוא ממלא כראוי את ציווי התורה 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם'. זמן רב התחבט בינו לבין עצמו, וכבר היה קרוב להחלטה לנטוש כליל את הכינור ואת הנגינה".

"לבסוף חזר בו, באומרו, כי לא ראוי שיניח מידיו כישרון שהעניק לו הקב"ה וכי יחדל לשמח את הבריות, רק משום, שהוא מתקשה לעמוד בניסיון. ואז קיבל החלטה אחרת, קשה מקודמתה: הוא עצם את עיניו ומאז לא פתחן עוד". הצדיק סיים את דבריו: "כעת מבינים אתם מה הריץ אותי לבקר חולה מיוחד זה, שבמשך קרוב ליובל שנים רימה את העולם כולו. הוא אשר אמרתי - יש שקר ויש שקר".

הגאון רבי אלימלך אשכנזי זצוק"ל גאב"ד מעלבון - נולד ב-כ"ט אדר ה'תרע"ז (1917) בבודפשט שבהונגריה. נקרא על שם אבי אימו, גאב"ד האראדענקא זצ"ל, שהיה מגדולי משיבי תשובות בהלכה בדורו בגליציה, יחד עם רבי מאיר אריק זצ"ל ובעל 'מחזה אברהם' זצ"ל. כשהיה בן חמש שנים עבר לגור ליד אבי, הגה"ק רבי יצחק אשכנזי זצוק"ל (האדמו"ר מאלעסק) בעיר סטאניסלוב שבגליציה. עוד כשהיה ילד נודע כעילוי עצום ומתמיד גדול, שאינו מבטל רגע כמימריה. בילדותו נבחן על כמה מסכתות הש"ס בע"פ אצל רבי חיים הגר מאנטניא שגר בעיר. כשהיה בן חמש עשרה הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל ביקר בסטאניסלוב, והבחור העילוי דיבר איתו בלימוד במשך שעה ארוכה. רבי מאיר התפעל מאוד מגודל גאונותו המקיפה וביקש ממנו לבוא ללמוד בישיבתו המפורסמת ישיבת 'חכמי לובלין' בפולין. שם הירבה בלימוד התורה הקדושה. למרות שכל תלמידי הישיבה היו מובחרי תורה, הוא נודע כאחד ממויחדי גדולי המתמידים, הבקאים והעילויים שבישיבה. כשרבו ר' מאיר שפירא נפטר בשנת ה'תרצ"ד (1933), הוא נבחר מטעם ראשי הישיבה לנסוע בערי פולין וגליציה, להספיד את רבו הגדול. רבינו זכה אז להוקרה מגדולי התורה שבאותו דור. לאחר מכן למד אצל דודו אחי אביו, הגאון ר' יואל הי"ד (גאב"ד טרעסיף) ואצלו קיבל שימוש להוראה. נסמך להוראה ע"י גדולי אותו הדור. ה'דברי יואל' מסאטמאר זצ"ל כתב עליו בבחרותו: "ולולא גדרי הגדול ודאי אין ספק שהייתי בין הנמנים לסומכו בשתי ידיים בכותבת הגסה, אבל כל מי שיעסוק עימו יראה בעצמו חשיבותו ותורתו המעדת עליו. נחת ינחתו בו בכל מקום בואו ליתן לו חלק בראש בין עמודי התורה".

בשנת ה'ת"ש (1940) עלה לירושלים ושם התחתן. כשהיה חתן עלו אצלו כמה מגדולי ירושלים, וביקשו ממנו לדרוש בבית"כ 'ישועות יעקב' במאה שערים. מיד לאחר חתונתו כבר הרביץ תורה בישיבת 'חכמי לובלין' בשכונת בית ישראל בירושלים, שהוא הקים עם החברותא שלו, הגאון רבי שמואל ואזנר זצ"ל. בנוסף מסר שיעורים מדי יום בבתי המדרש סאטמאר ובעלז בירושלים. גדולי הדור ביקרו אותו בביתו בירושלים, בהם: האדמו"ר מבעלז, האדמו"ר מסאטמאר, גאב"ד טשעבין, גאב"ד פרעשבורג, חברי ביה"ד העדה החרדית ועוד הרבה רבנים ואדמו"רים. בשנת ה'תשי"ח (1958) התמנה כגאב"ד סאן פאולא ברזיל בהמלצת גאב"ד טשעבין שכתב מיוחד לראשי הקהילה למנות את הרב בהיותו מרא דכולא תלמודא. בשנת ה'תש"ל (1970) התמנה כגאב"ד מעלבון אוסטרליה. בסוף ימיו עבר לשמש כרב בסי געיט שבברוקלין. בערים בהם שימש כהגאב"ד, העלה על נס את הכשרות, שחיטה, מקוואות, הוראה, חינוך הילדים ועוד. קירב את לבבות בני ישראל לאביהם שבשמיים וללימוד התורה. נודע בעולם כאחד מגדולי הרבנים ופוסקי הדור וכנואם בחסד עליון. אלפים ורבבות שתו בצמא את דבריו. גאון אדיר שכל הש"ס וארבעת חלקי שו"ע היו שגורים על לשונו. אהבת ישראל שלו היתה מופלאה ורבים נושעו על ידו. ייסד בירושלים את כולל 'רב אחא' להשתלמות בהוראה לרבנים. נפטר ביום שלישי, פרשת כי תצא, י' אלול ה'תשע"ב (2012). חי כ-95 שנים. ציונו בהר הזיתים שבירושלים.

אביו: רבי אלכסנדר חיים (נשיא ישיבת אור תורה בסטאניסלוב ולאחר מכן נשיא העדה החרדית בירושלים). **אימו:** הרבנית בלומא רוזא. **חמיו:** רבי זלמן וובר (רב ביהמ"ד ע"ש רבי נתן אדלר בפרנקפורט גרמניה ולאחר מכן מראשי כולל שומרי החומות בירושלים). **מרבותיו:** רבי מאיר שפירא.

חברותא: רבי שמואל ואזנר (הגר"א) מסר להגר"ש את הרבנות כרב זכרון מאיר בני ברק, אחרי שמייסד השכונה ר' חיים יעקב הלפרין הציע להגר"א את הרבנות). **מתלמידיו:** ר' יהודה רבינוביץ (ר"מ ישיבת טשעבין), ר' שמואל בִּרְנֶדְסְדוֹרְפֶּר, ר' שמעון יצחק שלזינגר (חברי הבד"ץ העדה החרדית), ר' מרדכי שלמה שטיינמץ (דומ"ץ ויז'ניץ), ר' משה ידלר (מח"ס מאור השבת) ועוד. **בניו:** ר' יצחק זצ"ל (אדמו"ר מאלעסק), ר' זלמן זצ"ל (מקים ארגון החסד 'משמחי לב'), ר' חנוך דב (אדמו"ר מהאראדענקא), ר' אשר אנשיל (ממלא מקומו כרב ביהמ"ד 'חוות דעת' בברוקלין), ר' שלום אהרן (ר"י נדבורנה בבני-ברק), ר' יהושע (ר"כ רב אחא ור"כ פאג"י ירושלים). **חתניו:** ר' מאיר אברהם אילוביץ (ממלא מקומו כאב"ד סאן פאולא ברזיל), ר' יחיאל באב"ד (אב"ד טארטיקוב ברוקלין).

רבינו לא קבע 'שעות קבלה' בביתו. הוא רצה שיוכלו להיכנס אצלו, או להתקשר אליו, בכל שעה משעות היממה. הן אם זה שאלה הלכתית, והן אם זה עצה לשאול בדעת תורתו. במקרה שזה היה דחוף, ידעו שהרב מסכים לפנות אליו אפילו באמצע הלילה. פעם קרה שבני הבית התעוררו באמצע הלילה וראו שהרב לא בבית. אומנם לא נחרדו, בידעם שמן הסתם היה איזה צורך דחוף לעזור ליהודי. בבוקר נודע להם שאכן באמצע הלילה אברך התקשר לרב ואמר לו שאביו נפטר באופן פתאומי. היו כמה שאלות הלכתיות ועוד דברים, שהיו צריכים לדעת באופן מיידי. מיד בלי לחשוב פעמיים, הרב נסע לבית הנפטר בכדי לעזור בכל הדברים הנצרכים.

להתמדתו בתורה כמעט שלא היה אח וריע. אפילו בשנות זקנותו לא איבד זמן לריק. הרב ניצל כל רגע ללימוד התורה גם בשעות הקטנות של הלילה. כשהיה בן 92 קרה פעם שלמד לאחר חצות לילה בישיבה על כסא. כששם לב שהוא נרדם, קם על רגליו והמשיך ללמוד בעמידה כדי שלא ירדם. אולם הגוף שהיה מאוד עייף עשה את שלו. הרב נרדם בעמידה ואז נפל על הרצפה ושבר את הרגל. שנא את הבטלה ואיבוד הזמן בתכלית. הזהיר בכל הזדמנות על ניצול הזמן והתמדת הלימוד. רבינו ראה שאחד מנכדיו מבזבז זמן מיותר בחיפוש אחרי גנזי מטמוניות מימי קדם, חידודי-תורה, סיפורי-קודש וכו'. רבינו קרא לו לשיחה ארוכה שהיתה בה תוכחה מגולה על גודל חובתו להשקיע את כל מעייניו ב'עיקר', לימוד ובירור מקצועות התורה, ללבנם ולשננם על בורין, במקום להתעסק בטפילות ושיירי מצווה שבאות ל'קינוח' אחר העיקר.

היה רגיל על לשונו של רבינו לחזור על מה שנהג רבו הגאון רבי מאיר שפירא לכתוב לפני חתימת שמו 'החותם בלב מלא געגועים לאהבת תורתינו הקדושה'. ראו את זה כל הזמן על התלמיד הגדול שאת זה הוא 'חי' במשך תשעים וחמש שנותיו.

האדמו"ר הרב יצחק פרידמן מבוהוש זצ"ל- נולד ב-ה אלול ה'תקצ"ה (1834). נקרא על שם זקנו מצד אמו הרב הקדוש רבי יצחק מראדוויל (מח"ס 'אור יצחק', בנו של הרה"ק ר' מיכל מזלוטשוב). עוד בהיותו ילד קטן, סבו שם את עינו וליבו על גידולו וחינוכו ואף החשיבו כאחד מבניו. הסבא הקדוש, ר' ישראל מרוז'ין נפטר ב-ג' חשוון ה'תרי"א (1850). למרבה הצער, גם אביו, האדמו"ר ר' שלום יוסף נפטר באותה השנה ב-י"א אלול. לאחר פטירת אביו, האח, ר' אברהם יעקב החל לשמש כאדמו"ר. רבינו כשהיה בן שבע-עשרה שנים בלבד החל לשמש כאדמו"ר בעיר פאטיק במקביל לדודיו. הצעות שונות שהגיעו לרבינו לשמש במקומות אחרים כאדמו"ר אך הוא לא נענה. אחד מדודיו שאל את רבינו מדוע הוא לא בוחר לו את מקום מושבו, שכן בזמניו אין מודיעים בשמיים על כך. רבינו ביקש שיודיעו לו בשמיים מה לעשות. בלילה חלם רבינו על הסבא הקדוש עומד מול הקיר מתפלל ונותן לרבינו בידו מטבע טורקית. למחרת, בשנת ה'תרט"ז (1856) הגיעה הצעה שישמש כאדמו"ר בעיר איזמאיל. רבינו שהבין את פשר החלום הסכים והחל לשמש שם כאדמו"ר. בשנת ה'תרכ"ו (1866) עבר לבוהוש. רבינו התפרסם בכל רחבי רומניה. רבים פנו אליו ונושעו. בעל רוח-הקודש. מלומד בניסים. נזהר מאוד בכבוד הזולת. נפטר ב-י' אלול ה'תרנ"ו (1896). חי כ-62 שנים. ציונו בבוהוש. בנו, ר' ישראל שלום יוסף שימש אחריו כאדמו"ר.

סבא (מצד אביו): האדמו"ר ר' ישראל מרוז'ין. **אביו:** האדמו"ר רבי שלום יוסף מסאדיגורא. **אמו:** מרת בלומא רייזיל (בת הרה"ק רבי דן מראדוויל). **אשתו:** מרת שיינא רחל (בת הרה"ק ר' דוד מזאבילטוב. נישא בשנת ה'תרי"א). **מרביתיו:** סבא, האדמו"ר ר' ישראל מרוז'ין, אביו, האדמו"ר ר' שלום יוסף מסדיגורא. **בניו:** האדמו"ר ר' ישראל שלום יוסף (ממלא מקום אביו), ר' דוד, האדמו"ר ר' אברהם יהושע העשיל (יסד חצר חסידית באדז'וד), האדמו"ר ר' משה יהודה לייב (יסד חצר חסידית בפאשקאן), האדמו"ר ר' יעקב פרידמן (מח"ס 'אהלי יעקב', ממלא מקומו של האדמו"ר ר' ישראל פרידמן מהוסיאטין). **בנותיו:** מרת אסתר (נישאה לאדמו"ר ר' ישראל פרידמן מסאדיגורא), מרת חנה שרה (נישאה בזיווג ראשון לר' חיים מאיר יחיאל שפירא ובזיווג שני נישאה לאדמו"ר ר' רבי שלום הלפרין, מוואסלוי), מרת יוכבד (נישאה לר' משה טברסקי ובזיווג שני נישאה לאדמו"ר ר' ברוך אברמוביץ מבענדער). מרת פסיה לאה (נישאה לאדמו"ר ר' חיים הגר מאנטניא), מרת שבע (נישאה לאדמו"ר ר' חיים מאיר יחיאל שפירא מדרוהוביטש), מרת חוה גיטל (נישאה לאדמו"ר ר' מרדכי זוסיא טברסקי מטריסק האצעליס-יאס), מרת מלכה (נישאה לאדמו"ר ר' פנחס העשיל מז'נקוב), מרת ברכה (נישאה לר' רבי אהרן טברסקי מסקוויא), מרת חיה שפרה (נישאה לאדמו"ר ר' דוד אהרן טברסקי מז'וריק).

ר' ירחמיאל מוהליבר היה אברך צעיר כשנקרא לשרת בצבא רומניה. כמותו קיבלו צווי-גיוס כעשרה צעירים מדרבן עירו. הגיוס לצבא רומניה היה כרוך בחילול שבת ובחוסר אפשרות לשמור כשרות. היהודים עשו הכל כדי להשתמט ממנו. מועד הגיוס קרב ור' ירחמיאל וחבריו חיפשו מוצא. הם החליטו לגשת לרבינו. הם שכרו עגלה ויצאו יחד לבוהוש שהיתה במרחק כמה ימי נסיעה מדרבן. "היכנסו בערב, אחרי תפילת ערבית", אמר. בזה אחר זה עברו לפניו והגישו לו פתקאות בהם נרשמו בקשות אישיות שונות. בראשן הופיעה בעיית הצבא שלשמה באו. הרבי נטל את כל הפתקאות, העניק ברכה, ולבסוף יעץ כיצד לנהוג בעניין הגיוס. למעשה, לכולם יעץ עצה שווה.

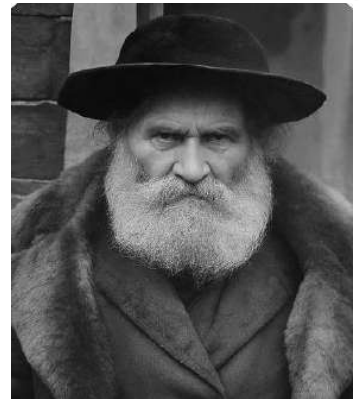
בימים ההם לא ניהלו שלטונות רומניה רישום מדויק של תאריכי הלידה. מועד הגיוס נקבע במשוער. "ביום ההתייצבות הבא עימך שני גוים מבוגרים, שיעידו כי אתה מבוגר מגיל הגיוס בשמונה או בעשר שנים", הורה. זו הייתה עיצת הרבי כמעט לכל בני החבורה. לצורך כך הם היו צריכים לשחד את העדים. עיצה זו הייתה ידועה וזכתה להצלחה במרבית המקרים. אולם לר' ירחמיאל אמר: "אותך אשלח לרופא". כוונתו היתה כי עליו להשיג, תמורת תשלום, אישור מרופא, הקובע כי אינו כשיר לגיוס. שיטה זו הייתה מסוכנת יותר. לעיתים הרופא סירב לשתף פעולה, ואז העניין היה עלול להסתבך. כשראה ר' ירחמיאל כי לכל חבריו יעץ הרבי להביא עדים ורק לו הורה לפנות לרופא, התמלא ליבו חשש. "אומרים שפניה לרופא מסוכנת יותר", אמר בהיסוס. הצדיק נתן בו מבט חד. "לא אחזור על דברי", חתך.

החבורה חזרה לדרבן. כשהגיע מועד הגיוס פעלו כולם כהוראת רבם. רק ר' ירחמיאל הציג אישור רופא הקובע כי גופו חלש מכדי לשרת. ברכת הרבי התקיימה במלואה- כולם קיבלו פטור מהצבא. חלפו שנים רבות. ר' ירחמיאל היה לסוחר תבואה גדול ועשיר. את התבואה קנה מאיכרים גוים מהאזור ומכרה לטחנות קמח. ר' ירחמיאל נתן לכל איכר דמי- קדימה, וזה סיפק את יבול שדותיו בבוא העת. פעם אחת החליט אחד האיכרים להנות את ר' ירחמיאל. לאחר שקיבל דמי- קדימה שב ומכר האיכר את תבואתו לסוחר תבואה אחר.

ר' ירחמיאל תבע את האיכר בבית-משפט. השופט האמין לר' ירחמיאל והוציא צו- עיקול על נכסי האיכר. "עוד תצטער על כך!", האיכר איים. "אני אדאג שתמצא את מקומך בכלא!". חלף זמן והעניין נשכח מליבו. יום אחד נקרא פתאום לחקירה פלילית, שסיבתה לא נודעה לו. כשהתייצב לחקירה הופתע לגלות מולו את האיכר. החקירה נפתח בעדות האיכר, שסיפר כי חבורת צעירים יהודים מדרבן, השתמטה מהצבא בדרכי רמיה. על-פי העדות, שכרו שני עדי-שקר שהעידו כי הם מבוגרים מגילם. האיכר לא ידע לנקוב בשמם של בני החבורה וזכר רק את שמו של ר' ירחמיאל.

החוקרים הציגו את החשדות נגדו- עדי-שקר, הונאת השלטונות והשתמטות שלא כדין משירות צבאי. העונש על כל אחד מהסעיפים היה מאסר לשנים רבות. הוא הקשיב לדברים ולבסוף המליץ לחוקרים להביא עימם לחקירה הבאה את תיקו הצבאי. בחקירה הבאה פתח אחד החוקרים את תיקו הצבאי של ר' ירחמיאל. התברר כי שחרורו מהצבא לא הגיע על רקע גילו, אלא על חוות-דעת רפואית. החוקרים התנצלו על כך. האיכר חוייב בקנס כספי גבוה על עדות-שקר וניסיון להפליל אזרח חף מפשע. כעת הבין היטב ר' ירחמיאל מדוע הבדילו רבו משאר חבריו. "אותך אשלח לרופא!", יעץ לו אז ובכך הצילו, כעבור שנים, ממאסר ממושך. (מעובד מתוך 'שיח יצחק' ו'פרי יצחק')

הרב אברהם יהושע פריינד מנאסויד זצ"ל - נולד ב-י"ב תמוז ה'תרט"ו (1855) בסיגט. מצאמאי הרמ"א, מהרש"ל, מהר"ם, ש"ך ואף מיוחס לדוד מלך ישראל. לאחר נישואיו ישב על שולחן חותנו ולאחר מכן אביו עשה לו חנות קמח והיה נותן בהקפה לעניים וכאשר ביקרו את מעשיו השיב שראוי והגון יותר לתת קמח לעניים בהקפה מלמכור לאחרים בכסף שכן הם יכולים לקנות ממקום אחר ולאחר תקופה קצרה החנות ירדה לטמיון. בשנת ה'תרל"ט (1879) מונה כאב"ד במחוז ראדנא בגליל נאסוד. החזיר עטרה ליושנה. העתיק לאחר מאמצים כבירים את יום השוק שהיה בשבת ליום חול.

מגדולי בעלי הוראה ומגדולי הצדיקים בהונגריה שהפיצו את תורת החסידות בכלל ובפרט את חסידות צאנז, גאונותו וקדושתו הייתה מן המפורסמות. רבים פנו אליו ונושעו. בשנת ה'תרס"ה (1905) לאחר פטירת חותנו מונה כאב"ד אינטראדאם ובשנת ה'תר"צ (1930) שימש כרבה של נאסוד. התקין תקנות טובות להרמת קרן התורה. בחג הסוכות שלפני פטירתו נשבר הפיטם של האתרוג שלו, ובימי החורף האחרון לחייו קרא לבניו ולנכדיו שיבואו לקבל ממנו ברכה לפני פטירתו. נפטר ב-י"א אלול תרצ"ב (1932). חי כ-77 שנים. בנו, ר' חנוך העניך מילא את מקומו.

סבא (מצד האב): הגאון הצדיק ר' יהושע קראלר. **סבא (מצד האם):** ר' משה הכהן מסיגט (יחוסו למשפחת רפפורט). **אביו:** ר' משה אריה ראש הקהל בסיגט (ומחשובי חסידי בעלזא). **אימו:** מרת חנה מלכה **אשתו:** מרת פראדל (בת ר' מרדכי יהודה לאו אב"ד אינטראדאם. נישא בשנת ה'תרכ"ט). **מרביותיו:** ר' משה שיק (אב"ד חוסט), ר' חיים הלברשטאם מצאנז, ר' יחזקאל שרגא הלברשטאם משינאווא, ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים (ייטב לב) מסיגט. **בניו:** ר' חנוך העניך (אב"ד רוגנא ולאחר מכן מילא את מקום אביו באינטראדאם ונאסויד), ר' ישראל (אב"ד הוניאד). **בנותיו:** מרת חנה מלכה (נפטרה צעירה בחיי אביה), מרת פיגא (נישאה לר' יוסף משה דנר). **מספריו:** **מאור יהושע** - שו"ת **יהדות קודש** - תולדותיו והליכותיו ומעט מדברי תורתו **נחלת יהושע** - שיחות.

○ **יפר הגה"צ מריסקאווא זצ"ל:** בזמן שהיה רב בריסקאווא, עשה הבלן שם ברית מילה לבנו הנולד לו למזל טוב, וכיבד אותו בסנדקאות. ביום המילה שרר קור עז, והמקווה לא הוחם, והיו המים קרים מאוד, ואמר הרב מריסקאווא, שכדאי שיטבול במקווה, אבל בשל הקור, אינו בטוח אם יכול.

אבל הבלן אמר שמאוד קשה לו כעת להחם את המקווה, כיוון שהעצים היו רטובים ולא יבשים, על כן היא עבודה קשה להחם את המקווה עתה. אמר לו הרב מריסקאווא, שהוא שמע מרבינו, שנכון מאוד לטבול במקווה לסנדק, שהוא יום טוב שלו, על כן אני מבקש מאוד, שיעשה זאת להחם את המקווה. מיד כששמע הבלן בעל הברית, שהזכיר את שם רבינו, אמר: "אם כך אמר הצדיק, אני אראה להשתדל בכל כוחי להסיק את המקווה, שיהיה המקווה חם למרות שהעצים רטובים, שתהיה אפשרות לטבול בו", והרב מריסקאווא זצ"ל לא ידע שהבלן יש לו איזו קשר מרבינו ותמה על הדבר, ושאל אותו על כך.

סיפר הלה שהוא היה עני ואביון והיה מחזר על הפתחים, וביגיעה רבה היה מקבץ מעות, כדי שיוכל להכין נעליים לילדיו לכבוד חג הפסח, שכן כל השנה היו הולכים בנעליים קרועות. ומספר ימים לפני הפסח, הכין נעליים, והילדים היו שמחים, שביו"ט פסח יוכלו לחדש, והנה עכברים גדולים שהיו בביתו אכלו הנעליים, מהילד הראשון את הנעל הימנית, ומהשני את הנעל השמאלית.

עוגמת הנפש שלו הייתה עצומה וכאשר ילדיו שמעו על כך, בכו והצטערו, עד שלא יכל לסבול זאת ויצא לחזר על הפתחים במקומות אחרים לקבץ מעות והלך ברגל כיוון שלא היה לו פרוטה לנסוע בעגלה, ובשעה שתיים בלילה הגיע לנאסאד, ובימים ההם לא היו בעיר פנסים להאיר את הרחובות, וראה שיש בית אחד מואר, הלך לכיוון הבית וראה מבעד החלון, שיושב מישוה ולומד בספר. היות והקור היה עז, נקש בדלת של רבינו.

הצדיק פתח את הדלת ושאל לבקשתו, סיפר לו הלה, את כל מה שאירע עימו. הרב אמר שכעת אמצע הלילה, ומחר בעז"ה ילך לקבץ עבורו מעות, וכן יתן לו מכתב המלצה. רבינו נתן לו לאכול והציע לו את המיטה שלו כדי שינוח מיגיעת הדרך. למחרת בבוקר מיודענו הלך להתפלל וכן קיבץ מעות. לאחר מכן חזר לבית הצדיק ורבינו אף הוסיף סכום נאה.

פנה הלה לרב ואמר: "רבי, מה אעשה, שהרי בתוך ביתי יש עכברים גדולים, ועד פסח העכברים יעשו כבראשונה ויאכלו את הנעליים". רבינו לקח נייר וכתב את שמו **אברהם יהושע בן חנה מלכה**, והושיט לו את הנייר, ואמר לו, שיתחוב את הנייר בתוך החור של העכברים, וכן עשה, ומאז כלו העכברים מתוך ביתו ושוב לא נמצא אפילו עכבר אחד.

○ **יפר נכד רבינו, הגאון ר' משה אריה פריינד (אב"ד ירושלים)** כי פעם אחת איש כפרי הגיע לבית רבינו וסיפר, שהעכברים מציקים לו מאוד, וניסה להיפטר מהם ללא הועיל. אמר לו רבינו שיזכיר את שמו הק' אברהם יהושע בן חנה מלכה, שהוא ציווה שילכו מאצלו העכברים, וכן עשה, והלכו ושוב לא נשאר אפילו אחד.

○ **יפר הרה"ח מו"ה צבי לעפקאוויטש** כי לרעייתו היו חלומות נוראים ומבוהלים שהפחידו אותה בכל פעם, וכאשר הזכירה זאת לפני רבינו זי"ע אמר לה שתסתכל בפניו וכן עשתה, ומני אז לא היו לה עוד פחדים (מובא בספר חסידים, שסגולה להינצל מפחד לצייר צורת צדיק) (גדולת יהושע)

המקובל הנסתר הרב יעקב לוי זצ"ל הספן הקדוש- נולד בסביבות שנת ה'תרנ"ה (1894) בעיר סבסטופול. כבר מגיל צעיר ניכר כי נועד לגדולות. זכרונו היה מופלא ביותר. בגיל תשע כבר נבחן על שלוש המסכתות בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא עם פירוש התוספות ועל הלכות איסור והיתר שבחלק יו"ד בשו"ע. עשרות שנים לאחר מכן הוא עוד זכר את מה שלמד בשנות ילדותו. הוא התייתם מהוריו תקופה קצרה לאחר בר-המצווה. הוא מצא את עצמו בודד בעולם, דואג לפרנסתו. בימי בחרותו הגיע לוינה. שם התחתן ונולדו לו שני בנים עילויים תורניים. הוא נמלט עם משפחתו לצרפת לפני מלחמת העולם השנייה. בהמשך עברו לאלג'יר בגלל הנאצים. בשנת ה'תש"ב (1941) הועבר עם משפחתו למחנה הריכוז גיאודו. שם סבל עינויים גדולים במשך שנתיים וחצי. אשתו ושני בניו נרצחו הי"ד.

כשעלה לארץ, הוא גר במעברת העולים המרוקאים ושימש כסולל כבישים בפרדס-חנה. הגאון רבי שמאי גינזבורג והגאון ר' יצחק אייזיק הלוי הרצוג דאגו שיקבל תפקיד של משגיח כשרות על סיפונה של אוניה. במשך שנים-עשרה שנים היה על האוניה של חברת הספנות הישראלית 'צ'ים'. רוב הזמן היה ספון בחדרו כותב ולומד. דיבר כחמש עשרה שפות. לאחר שחלה בסוכרת אושפז בבית-הרפואה 'שיבא תל השומר'. משם הועבר אל המרכז השיקומי 'בית לוינשטיין' ברעננה, ומשם הועבר לבית אבות מלב"ן (מוסדות לטיפול בעולים).

רק קבוצה קטנה של צדיקים ורבנים ידעו את סודו של 'הספן הקדוש'. המפורסם שבהם היה הרה"ק האדמו"ר מרן ר' ישראל אלתר (ה'בית ישראל' מגור זיע"א) שטרח מספר פעמים לפגוש את רבינו. הוא ישב עימו שעות ארוכות ביחידות ואף התבטא עליו בתוארים מופלגים. מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל במכתב נדיר סיפר על היכרות אישית עם 'הרב הגאון בקי עצום בכל מכמני התורה והחכמה'... בסוף ימיו יסורים איומים היו מנת חלקו והוא קיבל אותם באהבה. למרות שהיה קטוע בשתי רגליו רח"ל הרב למד ועסק בתורה הקדושה. נפטר בערב שב"ק, י"א אלול ה'תש"ל (1970). חי כ-76 שנים. ציונו בבית העלמין 'שומרי שבת' בזיכרון מאיר שבבני-ברק. בהלווייתו השתתפו אלפי בני תורה ובראשם מרן ר' יעקב ישראל קניבסקי זיע"א שיצא מגדרו וצעד אחרי המיטה לתוך בית העלמין. גם כיום יהודים רבים, שפוקדים את ציונו זוכים לראות ישועות.

אביו: ר' אברהם (מחשובי הקהילה היהודית. ת"ח ידוע. רבינו העיד כי אביו זכר את כל התורה והיה בור סוד שאינו מאבד טיפה. היה מקושר לאדמו"רי בית טריסק). **ילדיו:** שני בנים הי"ד (נרצחו ע"י הנאצים עם אשתו). **מתלמידיו:** ר' צבי אריה טסלר. **מספריו:** יזכר יעקב- מדברי תורתו (יצא לאור ע"י תלמידיו).

הגאון ר' חיים מנדל שטייגר העיד שפעם הופתע לשמוע את רבינו מצטט בעל פה קטעים שלמים ממדרש 'שוחר טוב'. בתוך השיחה רבי יעקב אמר לתומו שאת המדרש הזה הוא זוכר שלמד בגיל שמונה. מאז הוא לא ראה את הספר, אבל הוא זכר אותו היטב.

הרב ישראל צבי הלוי סיפר: "כאשר הייתי תלמיד בישיבת לובלין אצל מרן פוסק הדור הגאון ר' שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, נסעתי פעמים רבות לבקר את הרב לוי ולשמוע מפי קודשו דברי תורה, שיחות מוסר ויראת שמיים. השתוממנו לנוכח היקף ידיעותיו בכל מקצועות התורה. פעם אחת התלוויתי למו"ר הגר"ש וואזנר זצ"ל כשנסע לבקר את הצדיק. כשהגענו לשם, הגאון הסטייפלר זצ"ל ובנו מרן ר' חיים קניבסקי זצ"ל היו בחדרו. הם צללו ביחד בים התלמוד, בנגלה ובנסתר ואנחנו ניצבנו מהצד דוממים ומשתאים.

מרן הגאון ר' שמואל הלוי וואזנר שמע על ת"ח שבקי בכל התורה שנמצא בבית הרפואה מלב"ן. מרן ר' וואזנר קיים מצוות ביקור חולים ובמקביל ביקש לתהות על קנקנו. במשך שעה ארוכה השניים שוחחו בכל מקצועות התורה. הוא נותר משתומם מידיעותיו. בליל שבת הגר"ש וואזנר סיפר: "היום ביקרתי אצל צדיק אפוף בייסורים, אבל הוא לא מרגיש את חוליו מרוב אהבת תורה". כשרבינו נשאל: "איך הוא מצליח לזכור את כל התורה?". ענה: "זה לא רק כישרונות. כשיש לך יהלום ביד, האם תשכח היכן הוא נמצא?".

הגאון ר' חיים מנדל שטייגר סיפר בשם רבינו כיצד ניצל: "היה איש עסקים שיצא באוניה ליפן. הוא רצה לייבא סחורות. מכיוון ששימשתי גם כסבל בנמל מארסי בצרפת, הוא שכר אותי כסבל. כשהגענו ליפן נשארנו כמה ימים עד להפלגה. אלא שאז אחרי שהעמסתי את הסחורה, נכנסתי למסעדת הנמל והתיישבתי ליד שולחן. המתנתי לסוחר שיבוא. להפתעתי באמצע הנמל היפני צץ יהודי ישיש ת"ח בעל זקן ארוך. הוא התיישב מולי. עוד לפני שהספקתי לשאול אותו מיהו ומהו, הוא כבר שטח קושיה בקטע רמב"ם תמורה. לא הבנתי מהיכן הוא יודע שיש לי יד ורגל בתורה ומפרשיה. התחלתי לענות לו, אבל הוא לא הרפה. התחלנו להתפלפל עד שהרגשתי שאני מתייבש.

היהודי הזמין שתי כוסות בירה. מסתבר שהבירה היתה חזקה עבורי. לאחר שלגמתי מעט, נפלה עלי תרדמה ארוכה. כאשר התעוררתי – גיליתי כי האוניה והסוחר שעמם הגעתי נעלמו. אני תקוע לבדי ביפן. עובדי הנמל התלוצצו על האיחור שלי שקרה בגלל כוס בירה. כמה מהם רצו לפגוע בי. הם חשבו שעשיתי לסוחר תרגיל והתחמקתי מלחזור איתו. בלית ברירה המתנתי בנמל לבד. חלפו שבועיים עד שהגיעה הודעה מצמררת - **האוניה שהייתי אמור לעלות עליה טבעה במצולות וכל נוסעיה טבעו. רק אני ניצלתי**. כשנשאל: "מי היה אותו זקן - אליהו הנביא?", שתק ולא השיב.

לפני הסתלקותו מהעולם רבינו רשם צוואה מיוחדת שבה הוסיף בקשה ייחודית: שלא יבואו להשתטח על קברו, כי לא יוכל לשמוע קול בני של יהודי בלי לסייע לו. כך נודע שאם יעלו אנשים לקברו, יהיה מחויב לבקש מה' לפעול למענם ישועות. במשך שלושים שנה מיום פטירתו כמעט שלא עלו אל הקבר. השינוי הגדול קרה בשנת ה'תש"ס. מרן הגאון ר' שמואל הלוי וואזנר זצ"ל הורה לאחד מבני משפחתו שהיה צריך ישועה דחופה, שיעלה לקברו של רבינו והסביר: "שלושים שנה כבר לא עלו אל קברו ולא ביקשו מה' בזכות הצדיק ישועות, זה מספיק. עכשיו אתה יכול ללכת אל קברו ולבקש. הוא מעולם לא השיב פני יהודים ריקם". **(הסיפורים מעובדים מתוך 'למשפחה')**

האדמו"ר רבי אברהם יעקב פרידמן מסדיגורה (הראשון) זצ"ל - נולד ב- כ' בחשוון ה'תק"פ (1819) ברוז'ין שברוסיה. מייסד חסידות סדיגורה. התמנה לאדמו"ר לאחר פטירת אביו ואחיו ר' שלום יוסף. שימש במשך שלושים ושתיים שנים בדיוק כאדמו"ר. בתחילה הנהיג בעיר פאטיק ובשנת ה'תר"ב (1852) עבר לעיר סדיגורה. אלפים נמנו על חסידיו. ידוע בחיבתו הגדולה לארץ ישראל. עמד בראש "כולל וואהלין" שהיה אחראי על איסוף הכספים והעברתם לחסידים שהתגוררו בארץ ישראל. בהשתדלותו הסתיימה בניית בית הכנסת "תפארת ישראל" בירושלים. בעקבות הלשנה נעצר באשמת סיועו בהברחת ילדים מעבודת הצבא ישב בכלא לתקופת בת חמשה-עשר חודשים. ענוותן מופלא. שפל ברכ. מלומד בניסים. בעל רוח-הקודש. רבים פנו אליו ונושעו. נפטר ב-י"א באלול ה'תרמ"ג (1883). חי כ-64 שנים. ציונו בסדיגורה ליד אביו.

סבא: ר' שלום שכנא (מצד אביו). **סבתא:** מרת חוה (מצד אביו). **אביו:** האדמו"ר ר' ישראל מרוז'ין. **אמו:** מרת שרה אפרתי. **אחיו:** ר' דב בער מליובה, ר' דוד משה מטשורטקוב, ר' מנחם נחום משטעפינשט, ר' שלום יוסף מסדיגורא ור' שרגא מהוסיאטין. **אחיותיו:** מרת גיטל'ה (נישאה לר' יוסף מונדוהן), מרת חיה מלכה (נישאה לר' יצחק מסקווירא), מרת לאה (נישאה לר' דוד הלפרין) ומרת מרים (נישאה לר' מנחם מנדל מויז'ניץ). **מרביותיו:** אביו, ר' ישראל. **נשותיו:** מרת מרים פרלוב (זיווג ראשון- בתו של רבי אהרן מקארלין בעל "בית אהרן". נישא ב-י"ח ה'סיון תקצ"ד), מרת גיטל (זיווג שני- בתו של האדמו"ר מנחם נחום משטפנשט שברומניה). **בניו:** ר' אשר (נפטר חתן). ר' שלמה (נפטר בחי' אביו), ר' יצחק (ה'פחד יצחק', מייסד חסידות בויאן), ר' ישראל ("ה"אור ישראל", ממלא מקום אביו בסדיגורה). **בנותיו:** מרת הדסה פייגה (נישאה לר' אבי עזרא זעליג שפירא), מרת פערל (נישאה לר' מנחם נחום דב בער מסדיגורה), בת שבע רוחמה (נישאה לר' ישראל פרידמן מצ'ורטקוב, מח"ס "גנזי ישראל"). **מספריו:** **אמת ליעקב**.

רבינו הושלך פעם לבית האסורים לאחר ששלטונות הרשע בארץ מגוריו טפלו עליו עלילות שווא. מפקד הכלא, שהיה שונא ישראל מושבע, הכביד על הרבי שהיה נתון תחת מרותו, וכדי להתעלל בו הכניס לתאו אסיר נוסף, פושע אלים ואכזר שבנוסף לכל "מעלותיו" הצטיין גם בשנאת ישראל שפעפעה בו.

במחיצתו של אסיר זה רע ומר היה גורלו של הצדיק. חסידיו של הרבי, המומים ומדוכאים בשל מאסר רבם, פעלו רבות למען שחרורו, ועד שזה יקרה ביקשו הם כי רבם יחוש בנוח בכלאו, עד כמה שאפשר. ואכן הצליחו, לאחר מאמצים מרובים להשיג אישור להכניס לתאו ספה מרופדת. משהובאה הספה לא יכול שותפו של הרבי, הלא הוא הפושע המועד, להסכין עם העובדה, כי לזקן היהודי יהיה מקום משכב נוח, **וכדי להכעיסו ולהכאיב לו חרט על הספה צורת צלב!** ראה הרבי את הצורה החרוטה על הספה ונמנע מלשבת עליה. כל היום כולו עמד על רגליו, ואילו שכנו לתא ניצל את הספה ונהנה עד מאוד.

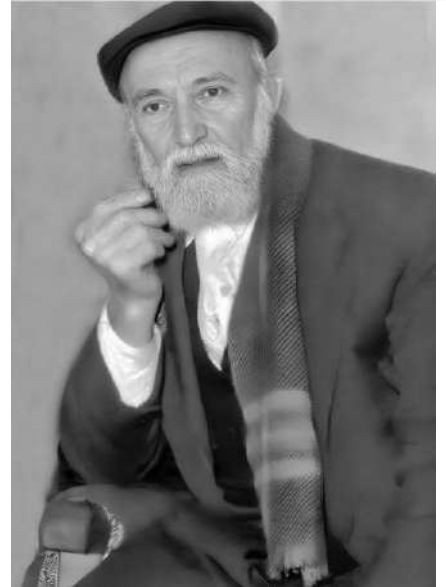
אותו שכן לתא לא היה הפגע הרע היחיד, שמצא הרבי בבית האסורים, עוד צרה צרורה התרגשה ובאה עליו, בסמוך לכלא שכן מנזר, ובמשך כל היום בקעו ועלו משם קולות, רחשים וצלצולי פעמונים. הרבי מאן לשמוע אל הקולות הללו, וכדי להתגבר עליהם אטם את אוזניו בראשי אצבעותיו. כך ניצב על רגליו משך כל שעות היום, אצבעותיו נעוצות באוזניו ופיו רוחש תפילה לקונו.

נקל לשער, מה רב היה סבלו של הרבי, אך הוא נשא סבלו וצערו בדומיה, לא התרעם על שכנו הפושע, לא גער בו, כשהשחית את ספתו, ולא התאונן על הרעש, הבא מן המנזר. רק הבליג על הכול והמשיך בתפילתו. אותו שכן רע מעללים לא יכול לשאת את מראהו של הרבי המתפלל לקונו בדבקות שכזו, והציק לו יותר והפריעו בתפילתו. **כעת משהגיעו הדברים לכך, והרבי שוב לא יכול היה להתפלל, הגיש תלונו למפקד בית האסורים.** המפקד, כאמור, שונא ישראל מובהק היה, ולא די שלא שעה לתלונתו של הרבי, אלא אף עודד את הפושע להמשיך ולהציק לשכנו היהודי. ואכן, מעשיו הנלוזים גברו והלכו. **כך חלפו להם הימים, הפושע מציק ומתעלל, והרבי נושא את סבלו וצערו בדומיה ובנחוחות עילאיים.**

יום אחד, שעה שהרבי עמד בתפילה, החל שכנו הרשע, כדרכו, בתעלוליו ובהפרעותיו. לפתע, בקעה זעקת שבר מפיו של אותו רשע, בתוך רגע קט, הוא צנח ארצה מתפתל מכאבים עזים. "הצילו!!!" פילחו זעקותיו את דממת הכלא. בצעקותיו הנוראות הובהלו אל התא שומרי הכלא, ובראשם המפקד. הללו חרדו אל האיש המתפתל ונאנק מכאביו ושמעו אותו גונח ואומר: **"מהרו והוציאו אותי מחדרו של הרבי! אם אשאר כאן עוד רגע אחד בלבד, אמות!"** נדהמים הביטו לעברו השומרים, כשלפתע התחלפה תדהמתם בבהלה נוראה: גם מפקד הכלא, שהיה בין הנחלצים לעזרת הפושע, צנח ארצה מתפתל בכאבים עזים, זעקות השבר שבקעו מפיו התמזגו בצרחותיו של הפושע... **אז מיד הבינו הסוהרים כי הכאבים האיומים פקדו את מפקד הכלא ואת האסיר הרשע כעונש על שהתעללו ברב היהודי.** מיהרו מיד להוציא את השניים מחדרו של הרבי, ורק משהובטח לרבי, כי שוב לא יוכנס איש לחדרו, הרפו הכאבים מהמפקד ומהפושע גם יחד. מאותו היום הבינו כל אנשי הכלא, כי איש קדוש הוא הרבי, ועד ליום שחרורו נהגו בו בכבוד רב.

הצדיק הנסתר חכם מנחם מנשה זצ"ל: נולד בטורקיה ועלה לארץ ישראל. צדיק נסתר אשר כל מעשיו נעשו בסתר. ענוותן שאין כדוגמתו. מעשה נסים רבים מסופרים אודותיו. בעל רוח-הקודש. רבים נושעו על ידו. גמל חסדים עם הכול בצנעה. אחת מיזמותיו הייתה לאסוף את כל הילדים העניים, שנאלצו בשל קשיי פרנסה בבית, לצאת לעבודה, ולספק להם מורים ושיעורים בלילה. למרות שהוא בעצמו בקושי היה לו למחייתו, הצליח למצוא מימון למורים. איש קדוש שהאמת נר לרגליו. זמן מה לפני פטירתו אמר לאחד מבניו כי קיבל על עצמו ללכת כפרה על עם ישראל לביטול גזרה ואף ידע את מועד פטירתו. גם לאחר פטירתו הופיע פעמים רבות הן בהקיץ והן בחלום לאנשים, והודיעם על גזרות ועוררם להרעיש עולמות. ואכן לאחר מכן ראו, כיצד התבטלו הגזרות בדיוק בזמן החלום. ייסד את ביה"כ "אהבת חיים" בשכונת בית-ישראל. וכן נמנה עם מייסדי הארגון "יד לאחים". המקובל הרב מרדכי שרעבי זצ"ל היה עומד לכבודו ואמר, שרואה הוא עמוד אש מעל ראשו ואף העיד עליו, כי הוא מגדולי ל"ו הצדיקים שבדור. נפטר ב-י"ב אלול ה'תשכ"ח (1968). ציונו בהר-המנוחות בירושלים.

אשתו: מרת אסתר. **ילדיו:** ר' מרדכי מנשה, ר' יעקב ע"ה, ר' אברהם שבתאי (חתנו). **מספריו:** "אהבת חיים" - ספר מוסר, הלכה וסיפורי צדיקים • ליקוטי מנשה - הלכות עפ"י סדר או"ח • יקונטרס שכר החיים - דברי מוסר והתעוררות על מעלת לימוד ועסק התורה הקדושה ומעלת שמירת הקדושה • יקונטרס על מסכת אבות

להלן סיפור אחד, מני רבים, המובא בספר 'חכם מנחם מנשה' המלמד אותנו, עד כמה האמת הייתה נר לרגליו: באחד הימים התאספו חכמי ישיבת פורת יוסף בירושלים לדיון מיוחד כיצד לגייס כספים עבור הוצאות חתונה לחתן יתום. לאחר שהוחלט על מספר דרכי פעולה, החליטו החכמים להטיל גם על רבנו מנחם להשיג סכום נכבד בסך חמש מאות לירות. בידעם שאיש חסד גדול הוא המשתדל רבות לעזור למשפחות ואנשים הזקוקים לתמיכה.

חכמי הישיבה הודיעו לרבנו על החלטתם, רבינו מצידו שמח מאוד על המצווה הגדולה שנפלה בחלקו לעזור לחתן יתום, ועל אף שידע, שאין כרגע בכיסו אף לא מעט מסכום עתק זה הסכים למלא את בקשתם. לצורך כך החליט לנסוע לתל-אביב, כדי לדבר על לב נדיבים לסייע במצווה נשגבה זו. כשהגיע לתל-אביב פנה להתאכסן בבית בנו המתגורר במקום, ולאחר מנוחה קלה פנה לצאת לעבר בתי הנדיבים, על אף שלא חש כל כך בטוב עקב הנסיעה.

בצאתו לרחוב פגש ביהודי שהכיר אותו מכבר. הלה ביקש מרבנו היות ואחד ממכריו מכניס את בנו בבריתו של אאע"ה, חפץ הוא מאוד שרבינו יהיה נוכח בשעת הברית. הצדיק הסכים להתלוות עימו למקום בו מתקיים הברית לשמחת הרבה הידיד. כשהגיע הרב למקום עריכת הברית, הבחין, שהאישה העומדת למסור את התינוק למוהל, לבושה בלבוש שאינו צנוע. הדבר

קאב לו מאוד והוא החל לזעוק: "הלא אסור על פי התורה לאישה ללכת בלבוש כזה, ודבר זה פוגם את נפשו הטהורה של הרך הנולד!"

צעקותיו של הרב גרמו לרעש גדול במקום. חלק מהאנשים שלא הכירו את הרב, כעסו על צעקותיו של זקן לא מוכר, וביניהם היו אף שניסו להכות אותו. אולם רבינו עמד והתריע בעקשנות, כי הוא מוחה נמרצות על כך, וצריכים לתת את התינוק לאישה אחרת, הלבושה בצניעות. משראו הנוכחים את גודל עקשנותו של הרב, השתדלו להביא בזריזות בגד צנוע כדי לכסות את האישה, ולאחר מכן שקט הרעש וערכו את הברית מסימן טוב ובמזל טוב. לאחר סיום עריכת הברית, ניגש יהודי טורקי עשיר, שהיה רחוק משמירת המצוות וממנה על אותם שחפצו להכות את רבינו ושאל: "איני יודע, אם הנך רב גדול או רב קטן, אך רציתי שתסביר לי, איך זה שהרסת בצעקות שלך את שמחת הברית? הלא בכלל אינך נמנה על בני המשפחה". הרב השיב ברגיעה: "שמע נא ידידי, אם לדוגמא היית בחתונה, ולפתע אתה רואה ילד שהתעלף חלילה. וכי לא היית זועק בקול גדול, אפילו שאינך נמנה על בני המשפחה?"

וכך הסביר: "כשיש אישה הלובשת לא צנוע, גם זה פיקוח נפש ממש, כי יסוד קיומו של עם ישראל הוא על הקדושה והטהרה. על כן, אישה שאינה נזהרת בכך היא פוגמת ממש בנפש הילד". והוסיף שיש הלכות טהרה וצניעות. שמירת שבת וכו', וכל יהודי חייב לשומרם ולהיות קדוש וטהור. עמד הלה רתוק למשמע מתק שפתיו של הרב. אולם לאחר כעשר דקות של שיחה, התנצל רבנו, שצריך הוא לסיים מפני שצריך הוא למלא את שליחותו בגיוס כספים עבור חתן יתום. הלה הפציר ברב, שימשיך לשוחח עמו. אף רבנו הסביר לו שוב בלשון רכה, שהזמן העומד לרשותו הוא מועט מאוד וצריך לסובב על פתחים של נדיבים רבים.

הלה פנה בהפתעה אל רבינו בשאלה ישירה: "כמה זקוק הנך בסך הכול עבור החתן היתום?". ענה הצדיק: "חמש מאות לירות". הלה הזדרז ושלף פנקס צ'קים מכיסו וכתב במקום צ'ק על סך אלף ושמונה מאות לירות והפטיר: "כעת יתאפשר לך לשבת ולשוחח עמי ברגיעה. אני שומע ממך דברים שלא שמעתי מעולם!". רבינו המשיך לשוחח עמו בדברי תורה והדרכה ביהדות ושמירת הקדושה והטהרה, תוך כדי שהוא מודה לו על התרומה הנכבדה. לאחר ששוחחו כשעתיים, נפרדו איש מאחיו לשלום. כשעזב הרב את המקום, פנה העשיר ושאל את האדם, שהביא את רבינו לברית: "מה שמו של הרב?". "חכם מנחם מנשה מירושלים". השיב העשיר: "אם היו עוד כמה רבנים אמיתיים כאלו - היה בוודאי כבר מגיע המשיח". היהודי העשיר הנזכר התחיל מאותו יום להתקרב יותר ויותר לדרך היהדות. ונעשה בעל תשובה גמור עם יראת שמים טהורה. דיבוריו של רבינו פעפעו בו כל חייו. הלה המשיך להיות בקשר מתמיד עם הצדיק ותרם הרבה לפעולותיו הנשגבות של רבינו בזיכוי הרבים והמשיך לשמור תורה ומצוות כל ימי חייו וזכה שאף בניו הלכו אחריו בדרך התורה והמצוות.

באחת השבתות ערכו מספר בנות, המתגוררות בירושלים, טיול קצר לעבר הר הצופים. **באותם ימים היה עוד הר הצופים מלא במוקשים רבים. על כן, סכנה רבה ריחפה על כל יהודי העובר במקום. אולם, נערות אלו חפצו מאוד בסקרנותם להכיר את הר הצופים.** ולפיכך החליטו לבקר במקום. **אולם להוריהם אמרו, שהולכות לבקר חברה מסוימת, כדי לא להדאיגם.**

לאחר כשלוש שעות שבו הנערות לבית הוריהם בשלום. אחת מנכדותיו של רבנו נמנתה אף היא עם נערות אלו, שהלכו להר הצופים, כשחזרה ראתה את הסבא עומד ברחוב ומתפלל. כשהתקרבה הנכדה לעבר הסבא, כדי לשאול אותו מה אירע שהוא מתפלל ברחוב. עוד לפני שפתחה פיה, פנה רבנו לעברה ואמר: **"דעו, שמגיע לכן מכות! הלכתן בשדה מוקשים מסוכן, וסכנת נפשות ריחפה עליכן".**

הנכדה, שהייתה המומה למשמע אוזניה, שאלה: **"סבא, מניין יודע אתה שהלכנו להר הצופים?"** - **"אל תשאלו שאלות מיותרות!"** השיבה רבנו. **"רק דעי לך שמפני שהלכתם להר הצופים לא הלכתי השבת כדרכי למסור שיעור בשכונת ממילא. היות שהייתי צריך להתפלל עבורכן, שלא יאונה לכן כל רע".**

לאחר כל זאת. ביררו הנערות אם אכן שדה זה שעברו דרכו להר הצופים שדה מוקשים הוא. ומה גדלה תדהמתן כששמעו, שרבים שעלו על שדה זה לא שבו חיים מהמקום, כיוון שטמונים בו מוקשים רבים, בלבן גדלה ביתר שאת הערכה לרבנו על פעולתו הגדולה להצלתן.

יום אחד צעד רבנו ברחוב בלוויית אחד מנכדיו ועימהם עוד אדם, והנה עבר כנגדם אחד מהאנשים שהחזיק במחלוקת על רבנו, הלה בראותו את הרב ירק בפניו בעזותו הרבה. הנכד שנדהם למראה עיניו חפץ מיד לתופסו ולהכותו. אולם הצדיק תפסו בבגדו בחזקה והזהירו לבל יהיו לפגוע לרעה באיש ההוא. אולם הנכד לא נרגע והחליט בנפשו, כי בבא העת יפרע את חובו למחות על כבוד הסבא. לאחר שהלך רבנו מעמו פגשו שוב באותו אדם. ביקש הנכד מחברו, שהיה עמו, כי יעזור לו במרדף. מיד החלו השניים לרדוף אחריו, אולם לא הצליחו לתופסו עד שנעלם בין הבניינים.

הצטער הנכד מאד, על כך שלא הצליח לתופסו, אולם הזהיר את חברו לבל יספר לסבא שניסו הם לתופסו, שהרי הזהירם לבל יפגעו בו לרעה. בהגיעו אל בית המדרש "אהבת חיים" מיד פנה אליו רבנו ואמר: **"מדוע עשית כך? וכי לא הזהרתיך שלא תרדוף אחרי יהודי ההוא? הלא אני עומד כעת ומפציר בתפילות שלא תצליח לפגוע בו לרעה, ואלמלא כן, מי יודע מה היית עושה לו?"**

הנכד נדהם למשמע אוזניו וחשב בלבו: **"כיצד יודע סבא את אשר חפצתי? הרי חברי בוודאי לא גילה לו זאת".** וליתר בירור שאל את חברו, אם בכל זאת דיבר עם הסבא על כך. הלה השיבו שבכלל לא ראהו, והוברר לו מעל כל ספק, שהסבא יודע את זה ברוח-הקודש ממש. במעמד זה התפעל הנכד יותר ויותר עד היכן מסוגל רבנו להעביר על מידותיו, עד כדי כך שהוא כל כך דואג לאותו אדם שביזהו וציערו ופגע בכבוד התורה ופועל למענו בפעולות ובתפילות.

עד כמה רבינו היה מוכן למסור נפש למען השבת, יעיד הסיפור המופלא הבא: לאחר הקמת המדינה היו בירושלים מספר בתי-קולנוע, ודבר זה היה כואב ביותר לרבנו איך שבאו זרים וחיללו את עיר הקודש ובפרט שפתחום בשבת קודש! על כן היה הולך בשערי בית-קולנוע ומכניס ראשו לתוך קופת הכרטיסים שעומדים למכירה ולא נתן שימכרו, למרות שמכות רבות נחתו עליו בגלל זאת, עמד איתן ולא חת ולא זע משלוחי מחטיאי הרבים.

מסופר על יהודי בר אורין מיקירי ירושלים שעסק רבות בהצלת ילדי ישראל ופעל רבות להכניסם לתלמודי תורה וישיבות קדושות. קרה פעם שרצה להכניס ילד יקר ממשפחה שבורה לאחת הישיבות המפורסמות בירושלים. מכיוון שמצב הישיבה היה דחוק, ביקשה ההנהלה כתב התחייבות מהנ"ל שישלם כל חודש בעבור הילד 50 לירות, סכום נכבד בימים ההם. הלה שידע שאין באפשרותו לעמוד בהתחייבות זו, הצטער על כך בידועו שהכנסת הילד לישיבה הינה דבר נחוץ ביותר. מנהל הישיבה יעצו שילך לשכונת בית-ישראל לעבר בית-הכנסת "אהבת חיים", שם נמצא הצדיק חכם מנחם מנשה, ואולי הוא יהיה מוכן להתחייב לשלם כל חודש את הסך הנ"ל עבור הילד, כיוון שידוע לו שעוסק הוא רבות בהצלת ילדים ומכניסם לישיבות קדושות.

הלה הישר שם את פעמיו לעבר בית-מדרשו של ר' רבינו. כשהגיע לשם סיפר לרבינו על הילד, ושחפץ הוא בעזרת ה' להצילו כדי שילך בדרך ישרה. הוא שאל אם יוכל לסייע בנידון. הרב בלי היסוס, כתב תיכף כתב התחייבות, בו הוא מקבל על עצמו בלי נדר לשלם מדי חודש בחודשו 50 לירות בעבור הילד. התפעל הלה מאוד שעל אף שלא הכירו כלל, התחייב בשמחה לשלם סכום זה מדי חודש, ובלבד שינצל נער יהודי מחינוך קלוקל ויכנס למקום תורה ויראה.

אחד מגבאי בית-כנסת מסוים בשכונת בתי אונגרין בירושלים נהג לחלק בכל ערב שבת מצרכי מזון לעשרות משפחות שמצבן הכלכלי היה מחייב לסייע בידם. המצרכים כללו את הדברים הבסיסיים, כגון: שמן, יין, חלות, וביצים וכו'. ומידי שבוע קיבלו עשרות משפחות מאושרות, שפע מצרכים לכבוד שבת המלכה. ובפרט שבאותה תקופה הייתה שוררת עניות גדולה, ולכך חלוקה זו הייתה בבחינת מעט אור הדוחה הרבה מהחושך. שבוע אחד מחודש אלול שנת תשכ"ח, אירע שלא הגיע לידי אותן עשרות משפחות סל המצרכים שהיו רגילים לקבל מידי שבת. בעקבות זאת באו אנשים רבים בתמיהה לגבאי, שלא חילק להם את המצרכים שהיו חיוניים להם מאוד. הגבאי לא השיב דבר. אולם בשבת בבוקר אחרי התפילה עלה על הבמה וסיפר: **"להווי ידוע לקהל הקדוש, שכל המצרכים שהייתי מחלק לאותן משפחות מידי שבת, לא היו מכספי הפרטי כלל, ולא מכספי ביהכ"נ. כל המצרכים היו מגיעים אלי כל שבוע מידי של הצדיק הנסתר חכם מנחם מנשה שנפטר השבוע. הוא הזהיר אתי שלא אגלה זאת לאיש. לכן חשבתם שאני הוא שמביא את המצרכים מכספי הצדקה שאני מופקד. עכשיו רואה אני שאין באפשרותי לחלק את המצרכים מאחר ועלות כל הסל למשפחות הנו רב מדי, לכן חייב הייתי לגלות את סוד הדברים שתדעו מה קורה פה, ולא יהיה לכם תרעומת עליי".** הציבור בשומעו זאת התפעלו מאוד מכל החסד שנעשה עימהם בתקופה ארוכה זו על ידי אותו צדיק שליח ה', ללא שידעו כלל שהוא זה התומך בהם. צער אחז בקרב המתפללים כאשר החלו להבין את גודל האבדה.

המקורבים שבתלמידיו מספרים שהיה נוהג הרב זצ"ל לקבוע עם עניים צנועים בשעה 2:00 בלילה ותומך בהם כספית בעין טובה ודווקא בשעה מאוחרת זאת כדי שלא יבחינו בכך הבריות. ידו הפתוחה וליבו הרחום שימשו אך ורק לצורכי הציבור אך הוא עצמו היה יֵשֶׁן על מיטה רעועה ושבורה בחבלים כדי שלא תתפרק. "לי זה מספיק" היה אומר לתלמידיו שרצו להחליף את מיטתו.

המקובל האלוף הרב מרדכי שרעבי זצ"ל, כל אימת שהגיע אליו חכם מנשה, היה קם לכבודו באמתלא שצריך לקחת ספר. כשנשאל ע"י תלמידיו מדוע עושה כן השיב: **"בכל פעם שנכנס חכם מנשה רואה אני מעל ראשו עמוד אש, ואיך לא אעמוד? אך היות וידע אני שאינו חפץ שאעמוד לפניו, ועלול להיגרם לו צער אם ידע שקם אני לכבודו. לכן נוהג אני לקחת ספר בעת בואו כדי שלא ירגיש שקם אני לכבודו ויחשוב שרצוני הוא לקחת ספר."**

בפעם אחרת המקובל הרב מרדכי שרעבי ישב בביתו, לפתע אמר לנוכחי: **"כעת נפטר אחד שהיה מראשי הל"ו צדיקים נסתרים"**. (כידוע, כשם שיש בכל דור ל"ו צדיקים בנגלה, כך ישנם ל"ו צדיקים נסתרים). **לאחר זמן קצר, נפוצה השמועה על הבשורה המרה על פטירתו של רבינו**. רק אז הבינו מכיריו את גודל האסון ועד כמה חכם מנחם מנשה הצליח להסוות את גדלותו. שנה אחת ביום י"ב אלול ראו תלמידי הרב שרעבי את רבם הגדול עורך סעודה לכבוד אחד הצדיקים, והיות שלא היה דרכו של הרב לערוך סעודות מעין אלו התפלאו התלמידים על זאת. לאחר שמספר תלמידים הרהיבו עוז ושאלו לסיבת הדבר השיבם הרב: **"דעו לכם שהיום הוא יום פטירתו של גדול ה-ל"ו צדיקים נסתרים שחי בדורנו, הלא הוא הצדיק הנסתר חכם מנחם מנשה, ועורך אני סעודה לכבודו"**.

האדמו"ר הרב שמחה בונים בונהרד זצ"ל מפשיסחא- נולד בשנת ה'תקכ"ז (1767) בוודז'סלאב שבפולין. מילדותו שקד על לימוד התורה, וניכר, בכישרונותיו המיוחדים. למד בישיבות שונות בהונגריה והתעמק בלימוד ש"ס ופוסקים. **התפרסם כעילוי, ונקרא הלמדן הגדול ביותר בפשיסחא.** בצעירותו עסק במסחר כסוכן בלייפציג של תמריל ברגסון וכן למד רוקחות היות ולא רצה לעשות את התורה קרדום לחפור בה. בהמשך בהשפעת המגיד מקוז'ניץ קיבל משרת פקידות בבית העשיר דוב ברגסון, והיה ממונה על סחר העצים והיערות. לאחר נישואיו התקרב לחסידות.

כאשר נודע לו, כי שורש נשמתו שייך לחוזה מלובלין' הגיע לצדיק ובהמשך נחשב לראש חבורת תלמידיו (ה'חוזה מלובלין' אמר לו שאם ישאר אצלו, ייתן לו רוח-הקודש מעולם האצילות!). בהמשך דבק בר' יעקב יצחק מפשיסחא (ה'יהודי הקדוש') ולמד עימו את סודות התורה בכל לילה. לאחר פטירת ה'יהודי הקדוש' בשנת ה'תקע"ד (1813) מילא את מקומו כאדמו"ר וייסד את חסידות פשיסחא. בתקופתו התרבו התלמידים בביהמ"ד בפשיסחא. לעת זקנותו איבד את מאור עיניו. **גאון בנגלה ובנסתר. בעל רוח-הקודש.** קדוש ופרוש מכל הבלי העולם הזה. רבינו העיד על עצמו באחרית ימיו כי 22 שנה לא טעם טעם כבוד מהו. נפטר ב-י"ב אלול ה'תקפ"ז (1827). ציונו בפשיסחא. חי כ-60 שנים. לאחר פטירתו חלק מן החסידים הלכו אחר האדמו"ר ר' מנחם מנדל (ה'שרף מקוצק') וחלקם העדיפו את בנו, האדמו"ר ר' אברהם משה.

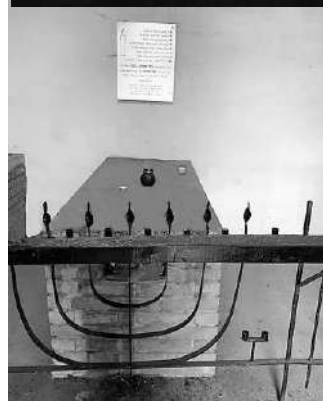
סבא (מצד אביו): ר' יהודה לייב. **סבא (מצד אמו):** ר' בצלאל הלוי מזולקובא (מח"ס 'בושם בצלאל'). **אביו:** ר' צבי הירש (שימש כמגיד מוודיסלב מחבר ספרי הדרושים 'ארץ צבי' ו'עשרה למאה'). **אמו:** מרת שרה. **אשתו:** מרת רבקה (בת ר' משה אורברגר מבנדין). **מרבתי:** ר' מרדכי בנט בניקלשבורג, ר' ירמיה ממטרסבורג (מטרסדורף), ר' יעקב יצחק הורביץ (ה'חוזה מלובלין'), ר' פישל מסטריקוב, ר' יעקב יצחק מפשיסחא (ה'יהודי הקדוש'). **מתלמידיו:** ר' מנחם מנדל הלפרין מורגנשטרן (האדמו"ר מקוצק), האדמו"ר ר' יצחק מאיר אלטר (בעל 'חידושי הרי"ם' ומייסד חסידות גור), האדמו"ר ר' מרדכי יוסף ליינר (מח"ס 'מי השילוח'), האדמו"ר ר' חנוך הניך הכהן לוי מאלכסנדר, האדמו"ר ר' יעקב אריה מרדזימין (מח"ס 'בכורי אבי' ו'דברי אבי'), האדמו"ר ר' ישראל יצחק קאליש מוורקא, האדמו"ר ר' שרגא פייבל דנציגר מגריצא, ר' זושא מפלאצק, ר' שמואל משינווא (מח"ס 'רמתיים צופים'), האדמו"ר ר' יחזקאל מקוזמיר, האדמו"ר ר' אברהם לנדא מטשכנוב, ר' חיים מאיר יחיאל שפירא ממוגילניצא (ה'שרף' ממוגילניצא), ר' אליעזר בר מגרוביץ, ר' זושא משדליץ. **ילדיו:** האדמו"ר ר' אברהם משה, מרת ביילא ליבא (נישאה לר' לוי יצחק דנציגר). **מספריו:** **יקול שמחה**- (נכתב ע"י תלמידו ר' אלכסנדר זושא מפלוצק) **יקול מבשר**- דברי תורתו **ירמתיים צופים**- (נכתב ע"י תלמידו ר' שמואל שינאווייר מנאשלק) **יחדות שמחה** **ימדרש שמחה** **ישמחת ישראל**- ממאמרו.

סיפר החסיד הישיש ר' משה בונים זצ"ל, שרבינו קיבל בליל יום הכיפורים מכתב מגנרל בצבא שהוא קורא לו להכין לו תרופה. ורבינו לא רצה להכין לו ביום הקדוש, ואמר לשליח שישב לגנרל ויאמר לו, שהגנרל טעה בעצמו ושלה היום שני מכתבים, אחד היה מיועד לקיסר ואחד היה מיועד למרגל, באחד היו כתובים סודות המלחמה, ובאחד- מהלכי המלחמה. בטעות במקום לשלוח את המכתב הנכון לגנרל, ואת המכתב השני למרגל, טעה והחליף אותם. **הגנרל, ששמע את דברי הרבי, קלט את טעותו הנוראית, ומכיוון שחשש מן העונש המר הצפוי לו, נטל על המקום את נשקו האישי וירה בעצמו למוות.**

רבינו היה רוקח מומחה וגם הרבנית שלו הייתה מלומדת בדבר, וידעה להכין תרופות. סיפר החסיד הישיש ר' משה בונים זצ"ל, שפעם בערב יוה"כ חלה הפריץ של עיירה אחת ושלה עם שליחו לבקש ולרכוש תרופה מרבינו עבור מחלתו. טרם הגיע השליח לבית הרבי הלך הצדיק להתפלל תפילת מנחה. ובשעה שהגיע השליח, הרבנית שמעה את מבוקשו והביאה לו תרופה מיוחדת, אותה יטול הפריץ לרפואתו.

רבינו שמע את דבריה והתבטא בלשון הקודש: **"מה יש, יהיה לנו נזק בעסקי הרפואה שלנו לפני הבאת הסם לפריץ"**. לא חלף זמן רב והשליח בא חזרה בדמעות ואמר, **שהקופסה שבה הייתה מונחת התרופה, נפלה מידי ונשברה וכל תכולת התרופה נשפכה, ואין לו לשלם שוב, והוא מפחד ממשלחו הפריץ הגדול. הרבנית מיד נתנה לו את התרופה האמיתית והנכונה הראויה לו ללא תמורת תשלום כלשהו.** רק עתה הבינה למפרע דברי בעלה, ש'יהיה לנו נזק בעסקי הרפואות שלנו'. כלומר לפני שהספיק השליח להביא את הסם לפריץ, וכיצד ניצלה בחסדי ה' מטעותה הגורלית בהכנת התרופה.

מבוא ב'רמתיים צופים': "כשהייתי פעם ראשונה לפני אדמו"ר הרה"ק מפשיסחא זי"ע סיפרתי שכואב לי הראש בעת התפילה מאחר והתאמצתי מאוד להתפלל בכוונה, ובלימוד לא כאב ראשי, ואמר לי: **"מה לראש אצל התפילה העיקר היא עבודת הלב כמ"ש (תענית ב) 'ולעבדו בכל לבבכם', איזהו עבודה שהיא בלב, הווי אומר זו תפילה' ולא הזכיר הראש כלל, וז"ש (משלי כ"ד) 'ראמות לאוויל חכמה' היינו בראש, 'ובשער לא יפתח פיו', היינו הלב כמ"ש 'ותפתח ליבנו' עכ"ל. ומכאן והלאה, לא כאב לי הראש כלל"**.

האדמו"ר הרב משה אליקים בריעה הופשטיין זצ"ל- נולד בשנת ה'תק"י"ז (1756). הסתיר עצמו. היה מפורסם בתור אחד, שידוע רק לקרוא תהילים, ואף שהיה גאון ובקי בכל מכמני התורה הצליח להסתיר זאת, ולא ירדו אפילו חסידי ותלמידי אביו הק' המקורבים ביותר לסוף דעתו. עננות מופלא. בשנת ה'תקע"ה (1814) לאחר פטירת אביו, ביקשו רבים מחסידי אביו למנות את חתנו ר' אבי עזרא זליג שהיה גדול בתורה ולא את רבינו, מכיוון שלא הכירו בחוכמתו ונסעו עם רבינו לצדיק האדמו"ר ר' יעקב יצחק הורביץ ('החזקה מלובלין') שהיה בעל רוח-הקודש והוא מיד לחץ את ידו של רבינו ואמר לו: "שלום עליכם, הרבי מקו'ניץ". לאחר הכתרתו נוכחו לדעת כי הוא גדול בתורה. הגיע לדרגות נשגבות. נפטר ב-י"ב אלול ה'תקפ"ח (1828). חי כ-72 שנים. ציונו בקו'ניץ ליד ציון אביו. אחיינו, האדמו"ר ר' חיים מאיר יחיאל ממוגלינצא ('השרף ממוגלינצא') מילא את מקומו ולאחר פטירת ה'שרף', האדמו"ר ר' אלעזר, בנו של רבינו מונה לאדמו"ר בקו'ניץ.

אביו: האדמו"ר ר' ישראל (מייסד חסידות קו'ניץ). **אימו:** מרת רויזא. **נשותיו:** מרת ביילא (בת ר' יהודה לייב מאניפולי, מגדולי תלמידי 'המגיד ממזריטש' ומח"ס 'אור הגנוז' - זיווג ראשון), מרת חיה שרה (בת ר' אלעזר מליז'נסק נכדת בעל 'נעם אלימלך' - זיווג שני). **מרבתי:** אביו, האדמו"ר ר' ישראל. האדמו"ר ר' אלימלך וייסבלום מליז'נסק (בעל נעם אלימלך), האדמו"ר ר' זושא (זוסיא) מאניפולי. **ילדיו (מזיווג ראשון):** ר' יששכר, מרת לאה (נישאה לר' יעקב יואל אורנשטיין- נכד ר' אברהם יהושע העשיל 'האוהב ישראל' מאפטא), אשת ר' מאיר יוסף (חתן רבי לוי יצחק מברדיטשוב). **ילדיו (מזיווג שני):** האדמו"ר ר' אלעזר הופשטיין (חתן רבי יעקב ממעליץ, האדמו"ר מקו'ניץ), מרת אסתר עטל (נישאה לר' יצחק שלמה גולדמן-גולדברג מזליחוב), מרת גיטל (נישאה לר' יוסף אונגר מדומברובה), מרת רייזל (נישאה לר' מרדכי זאב הורביץ-שטרנפלד- נכד 'החזקה מלובלין'), מרת שפרינצא מירל (נישאה לר' שמואל זנוויל בינדיגר). **מספריו:** **באר משה-** על התורה **ידעת משה-** על התורה **יקהילת משה-** על התורה **יבנית משה-** על התורה **מטה משה-** על הגדה של פסח **פרקי משה יתפילה למשה-** על חג סוכות **יוחל משה-** על תהילים.

○ **יפר אחיינו,** האדמו"ר ר' חיים מאיר יחיאל ממוגלינצא ('השרף ממוגלינצא') זיע"א: למדן אחד, שהיה נמנה על מתנגדיו של רבינו, התחשק לו פעם לבזותו בבית המדרש. כשעמד רבי משה מעוטר בתפילין של רבינו תם, ניגש אליו הלה עם גמרא, והראה לו את דברי רבינו תם באיזה תוספות מוקשה, שכבר הקשה לכמה לומדים ולא היה מענה בפה, וביקש ממנו, שיפרש לו את הדברים, כשהוא בטוח, שלא ידע מה להשיב. רבינו עיין קצת בתוספות ותייך לו על אתר את הקושיא על דברי רבינו תם.

הלמדן התפעל מזה כל כך, עד שנטל את הטלית והתפילין שלו וקפץ ונשבע, שאין זאת מהלמדנות של רבינו, אלא רבינו תם בעצמו נגלה אליו ופירש לו את דבריו. רבינו אמר לו: "מדוע אתה מרעיש עולמות, הלא כל איש ישראל הלומד בדחילו ורחימו ומקשר את עצמו בדברי בעל המאמר, אזי בכל דבר הקשה יתגלה אליו בעל המאמר ויפרש לו את דבריו!"...

בראש השנה אחד הרה"ק מאפטא זי"ע סירב ללכת ולהתפלל בזמן שנקבע, ואמר אחר כך, שאינו מתפלל עד שרבינו מתפלל, כי אין פותחים למעלה את השערים עד שהרה"ק מקו'ניץ מתחיל להתפלל, ואמר, **שזכה לזה, מפני שאומר בכל יום העקידה, בחינת שה הנעקד על גבי המזבח.** (תולדות אמת, ערך קו'ניץ)

לאחר הסתלקות אביו, המגיד הקדוש מקו'ניץ בערב חג הסוכות שנת ה'תקע"ה, נחלקו הדעות בנוגע לממלא מקומו, אם להתקשר בבנו שהיה נסתר מאוד, או לחתנו הרה"ק רבי אבי עזרא זעליג, שהיה ידוע כגדול בתורה. גמרו החסידים ביניהם לנסוע אל הרה"ק הרבי מלובלין שיכריע בשאלה זו. משלחת נכבדה מקני החסידים יצאה ללובלין, ורבינו בענותנותו ביקש מהם, שירשו לו לנסוע איתם כדי שיוכל לזכות לחסות בצלו של הרבי מלובלין. אחרי הפצרות רבות נעתרו לו, שישב בקצה העגלה.

כאשר הגיעו לחדר קודשו של הרבי מלובלין כדי לקבל ברכת שלום, רבינו נשאר בפתח ולא העז להיכנס לחדרו של הרבי. החזקה מלובלין לא פנה אליהם אלא קם מכיסא קודשו והלך ישר אל הפתח ונתן את ידו לרבינו ואמר לו: "שלום עליכם הרבי מקו'ניץ". וציווה לזקני החסידים לחזור לקו'ניץ ואמר להם: "כתיב: 'ויהי בנסוע הארון, ויאמר משה'. היינו 'ויהי בנסוע הארון' - ארון הקודש, המגיד הקדוש, ויאמר משה - בנו הגה"ק רבי משה".

לאחר שהוכתר בכתר ההנהגה ומילא את מקום אביו, נוכחו החסידים לדעת, כי הוא גדול מאוד בתורה. שאלו החסידים את האדמו"ר הרה"ק ר' יצחק מאיר אלתר רוטנברג (בעל 'חידושי הרי"ם') הלא גמרא מפורשת- "לא יגעתי ומצאתי אל תאמין", ואיך יתכן שהרה"ק מקו'ניץ שלא ראו אותו עוסק ביגיעת התורה מעולם, השיג את התורה הקדושה ורב כוחו בה?

השיב להם 'חידושי הרי"ם' פירוש המימרא הוא כך: "לא יגעתי"- אדם, אשר לא ראיתיו מתייגע בתורה "ומצאתי"- ונמצא שהוא גדול בתורה, אזי "אל תאמין", שלא התייגע בדברי תורה, **אלא וודאי שהתייגע בתורה, אלא שהסתיר זאת מעיני הכל,** כן הוא הרה"ק מקו'ניץ וודאי התייגע, אלא שהסתיר זאת מזולתו.

הקשה אליו כי אין פותחים למעלה את השערים עד שהרה"ק מקו'ניץ מתחיל להתפלל, ואמר, שזכה לזה, מפני שאומר בכל יום העקידה, בחינת שה הנעקד על גבי המזבח. (תולדות אמת, ערך קו'ניץ)

אנו מבקשים ממי שיש לו תמונות טובות יותר של הצדיקים או של הקברים
או אם לא שמנו את תמונת הצדיק או הקבר
יש לו תמונה שהוא צילם או שקיבל ממישהו ששהוא צילם ונתן לו את זכויות יוצרים
להשתמש בה ולא הוריד אותה מאתר באינטרנט, אנא שלחו למייל

PnineZadikim@gmail.com

למעוניינים לקבל את העלון ישירות למייל, יש לשלוח
בקשה **PnineZadikim@gmail.com**

כל החומר נלקח
מעלון 'פניני עין-חמד' משנים עברו
לקבלת עלון פניני עין-חמד,
יש לשלוח בקשה למייל:
PnineEH@gmail.com

העלון מוקדש לרפואה והצלחת רחל ברכה בת פדילה דליה הי"ו ובני-ביתה
רפואת יהודה אריה בן רחל ברכה- רפואת הנפש ורפואת הגוף
ולהצלחת כל עם ישראל ובתוכם יוסף ליאור בן דליה אפרת ומשפחתו
והצלחה בכל העניינים, נחת יהודי מכל יוצאי חלציו וכן בחינוך הילדים